

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE  
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

**BAKALÁRSKA PRÁCA**

**2011**

**Dvorščák Roman**

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE  
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

**Spravodlivosť v podnikaní**

**Bakalárska práca**

Študijný program: Aplikovaná etika, etika profesijných činností

Školiace pracovisko: Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky,

Filozofická fakulta, UKF v Nitre

Školiteľ: PhDr. Jarmila Jurová, PhD.

**Nitra 2011**

**Roman Dvorščák**

**zadanie**

## Abstrakt

Dvorščák, Roman: Spravodlivosť v podnikaní. [Bakalárska práca] / Roman Dvorščák – Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Filozofická fakulta; Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky. - Školiteľ: PhDr. Jarmila Jurová, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Bakalár. - Nitra: FF UKF, 2011. 44 s.

Predmetom bakalárskej práce je Spravodlivosť v podnikaní. Autor sa zaoberá všeobecným zmapovaním súčasnej situácie v podnikateľskom prostredí. Zameriava sa na problém morálneho a spravodlivého prístupu súkromných spoločností k podnikateľským aktivitám. Rozoberá vzťahy podnikateľov k svojim zamestnancom a obchodným partnerom. Všíma si taktiež vzťah firiem k zákazníkom. Skúma tvorbu zisku spoločnosti, ako jej najdôležitejšej úlohy z pohľadu morálnosti a spravodlivosti voči všetkým zainteresovaným stranám. Autor sa ďalej venuje otázkam korupčného správania sa firiem v súvislosti s trhovými podmienkami podnikania. Na základe výsledkov dotazníkového prieskumu prezentuje autor praktické skúsenosti podnikateľov s korupčnými praktikami, byrokraciou, klientelizmom a upozorňuje na rozrastanie sa tohto korupčného správania do všetkých oblastí verejného života. V závere autor navrhuje možnosti zavedenia proti korupčných opatrení a etických kódexov do praxe.

**Kľúčové slová:** Spravodlivosť, Klientelizmus, Korupcia, Podnikateľ, Verejná správa

## **Abstract**

Dvorščák, Roman: Justice in Business. [Thesis] / Roman Dvorščák – Constantine the Philosopher University in Nitra. Faculty, Department of General and Applied Ethics. - Supervisor: PhDr. Jarmila Jurová, PhD. Level of qualification: Graduate. - Nitra: FF UKF, 2011. 44 p.

The thesis focuses on the Justice in Business. The author deals with the general mapping of the current situation in the business environment. It focuses on the problem of moral and equitable access by private companies to business activities. Discusses the relationship of entrepreneurs to their employees and business partners. Notes also link companies with customers. Research of the company's profits, as its critical role in terms of morality and justice to all stakeholders. The author also deals with issues of corrupt behavior of firms in terms of market business conditions. Based on the results of questionnaire survey author presents practical business experience with corrupt practices, bureaucracy, clientelism and draws attention to the proliferation of corruption in all spheres of public life. The author suggests the possibility of introducing anti-corruption measures and codes of ethics into practice.

Keywords: Justice, Clientelism, Corruption, Businessman, Public administration

## OBSAH

### ABSTRAKT

ÚVOD .....	6
1. SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY .....	8
1.1 Objasnenie pojmov verejná správa, podnikateľ a etické správanie .....	8
1.2 Spravodlivosť v podnikaní.....	9
1.3 Spravodlivosť vo vzťahu zamestnávateľ – zamestnanec .....	11
1.4 Spravodlivosť vo vzťahu podnikateľ – zákazník.....	13
1.5 Korupcia ako problém v kontexte podnikania.....	15
2. CIELE PRÁCE.....	19
4.2 Cieľ prieskumu.....	19
4.3 Prieskumné otázky.....	19
4.4 Premenné.....	19
3. METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA.....	20
3.1 Metódy zberu dát.....	20
3.2 Metódy vyhodnotenia a implementácie výsledkov.....	20
3.2 Výber a charakteristika prieskumného súboru.....	20
3.3 Časový plán prieskumu.....	22
4. VÝSLEDKY PRIESKUMU A DISKUSIA.....	23
4.1 Analýza výsledkov prieskumu.....	23
4.2 Zhrnutie výsledkov prieskumu.....	31
4.3 Diskusia.....	34
4.4 Návrhy a odporúčania pre prax.....	36
ZÁVER .....	38
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY .....	40
PRÍLOHY .....	41

## ÚVOD

Každá doba je špecifikovaná životnými aj morálnymi súvislosťami. V snahe upevňovať podstatu osobnej ľudskej slobody, prehĺbovať demokraciu a zároveň rozširovať možnosti globalizácie z dôrazom na osobný úspech, často zabúdame práve na možnú stratu vlastnej identity a slušnosti. Slušnosť nie je len zastaralá fráza, práve naopak, v čase množstva politických a spoločenských zmien je nutné obrátiť našu pozornosť k starým a osvedčeným etickým normám a zároveň vytvárať normy nové, reagujúce na aktuálny vývoj v spoločnosti. Spravodlivosť v podnikaní musí byť alfou a omegou každej firmy, ktorá sa chce presadiť na medzinárodných trhoch. Vstupom Slovenska do Európskej únie sa táto potreba stala nevyhnutnosťou. Vo sfére podnikania slušnosť a spravodlivosť nemôže nahrádzať zákon, je však merítkom kvality manažmentu firmy a tým aj jej dôveryhodnosti. Základnou morálnou požiadavkou je konať podľa svojho svedomia.

Cieľom práce je objasniť chápanie spravodlivosti v spojitosti s podnikaním. V otázke podnikania sa často vynára problém morálky, etického správania. Mnohé firmy sú konfrontované s nedostatočným chápaním spravodlivosti, keď zisk je ich hlavným cieľom, často na úkor zamestnancov. Aj keď by mohol byť prvotný dojem v tom, že podnikanie je len o financiách, zisku, kontaktoch a zákazkach, opak je pravdou. V úspešnom podnikaní je nevyhnutnosťou vytvoriť v rámci vnútornej organizácie firmy vhodné a príjemné, nekonfliktné prostredie. Len spokojný a objektívne zhodnotený zamestnanec je spoľahlivý a osobne zainteresovaný na kvalitnom chode firmy. Iba vtedy, ak sú uspokojené jeho osobné a profesijné potreby podáva plnohodnotný výkon a cíti hrdosť na príslušnosť k firme, z čoho prirodzene profituje jeho zamestnávateľ teda de facto firma. Vynaložené úsilie a finančné prostriedky sú tak veľmi rýchle mnohonásobne zúročené.

Veľmi úzko so spravodlivosťou je prepojený problém korupcie, ktorá je ďalšou kapitolou práce. Korupcia poškodzuje správu vecí verejných, pokiaľ sa jej zúčastňujú úradníci verejnej správy a to zahŕňa aj klientelizmus a úplatkárstvo. Korupcia spočíva aj v nepoctivom plnení si zverených úloh vyplývajúcich z ich postavenia. Podstatou tejto nepoctivosti je, že ten kto má byť nestranný z vlastných nečestných pohnútok takto nekoná a zo svojho nečestného jednania osobne profituje.

Posledná kapitola bakalárskej práce je venovaná prieskumu, v ktorom sme sa zamerali na zmapovanie reálnych skúseností podnikateľov s korupciou. Zaujímalo nás pomenovanie problémov slovenských podnikateľov v regionálnom rozsahu. Zamerali sme sa na otázky spolupráce s verejnou správou, osobné skúsenosti s korupciou, ako aj názor podnikateľov

na všade prítomnú byrokraciu, fungovanie súdov, legislatívu a v nemalej miere aj na dôležitosť osobných kontaktov pri získavaní zákazok – teda klientelizmu.



# 1. SÚČASNÝ STAV RIEŠENEJ PROBLEMATIKY

## 1.1 Objasnenie pojmov verejná správa, podnikateľ, etické správanie

Verejná správa je v modernom poňatí chápaná ako služba verejnosti. Toto vymedzenie je dôležité z hľadiska výkonu všetkých funkcií a metód činností verejnej správy ako celku a jednotlivých jej zamestnancov. Revolúcia informačných systémov zabezpečuje väčšiu interakciu a kontrolu činností verejnej správy verejnosťou. Požiadavka zachovať nestrannosť verejnej správy v jej rozhodovaní musí byť prioritou napriek silným tlakom záujmových skupín či politických strán. Základom organizácie verejnej správy je štátna správa a samospráva. Jej súčasťou sú okrem iného rôzne nadácie, fondy, komory, ktoré riadi a spravuje. „Múdrym vládcom nie je rozvážny filantrop, ani bystrý filozof, ale ten, kto si osvojí technológiu vládnutia. Prvým prejavom múdrosti je pri správe vecí verejných umenie sebaovládania, schopnosť vypočítať aj najväčšiu nehoráznosť, nič vecného nepovedať a príjemne sa pri tom usmievať.“ (Pomahač, Vidláková, 2002)

Podnikateľ je fyzická alebo právnická osoba, ktorá vykonáva sústavnú činnosť vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť, za účelom dosiahnutia zisku, na základe oprávnenia alebo zo zákona. Podniká na vlastný účet, hospodári s majetkom a nesie podnikateľské riziko. Podnikateľ je taktiež každá osoba, ktorá organizuje prácu a kapitál, aby dosiahla zisk a zabezpečuje ju na vlastný účet a riziko. Uvádza do súladu výrobu so spotrebou. Podnikatelia utvárajú podniky, ktoré umožňujú vzrast obyvateľstva, kultúry a civilizačný pokrok a majú vplyv na politické vedenie štátov. „Podnikanie má iba dve základné funkcie, marketing a inováciu. Marketing a inovácia vytvárajú výsledky, všetko ostatné sú náklady.“ (Drucker, 2000)

Etické správanie môžeme charakterizovať ako ľudské konanie praktizované ako súčasť podnikovej etiky alebo jednotlivca, pri ktorom je zásadou morálny prístup, vzájomná ohľaduplnosť a pochopenie partnera. Čestnosť a ľudskosť pri riešení problémov ako aj pravdivosť a morálnosť sú pojmy, ktoré ku etickému správaniu jednoznačne patria. Etické správanie by malo byť samozrejmosťou pri pracovných stretnutiach, styku so zamestnancami, ako aj v rodinnom kruhu a nesmie byť chápané len ako posilnenie osobného imidžu, pretože takéto konanie by mohlo byť indikátorom absencie firemnej kultúry. „Z etického hľadiska mimoriadne záleží na väzbách medzi prostriedkami, cieľmi a výsledkami, pretože nie je možné, ani ľahostajné, akými prostriedkami dosahujeme ciele. V žiadnom prípade neplatí účel svätí prostriedky, pretože neadekvátnym prostriedkom

nemožno dosiahnuť dobrý cieľ. Zlé prostriedky totiž devalvujú hodnotu samotného cieľa.“ (Adair, 1980)

## 1.2 Spravodlivosť v podnikaní

„Pokiaľ zanikne spravodlivosť nie je žiadny dôvod, aby ľudia žili na Zemi“. (Kant, 1784)

Spravodlivosť je základný spoločenský princíp rovnosti, dôvery a chápania potrieb iných osôb v spoločnosti. Konanie človeka ako jedinca sa dá považovať za spravodlivé vtedy, ak sa prispôsobí individuálnym právam svojich spoluobčanov a prioritou mu bude spravodlivé rozdelenie vzniknutých pozitív aj negatív rovným dielom medzi ľuďmi, pričom bude v prvom rade rešpektovať ich individualitu či odlišnosť, ako aj právo pri získavaní rovnosti príležitostí. Takéto konanie je princípom rovnakého zaobchádzania a vyžaduje rešpektovanie poctivosti a vzájomnej dôvery. „Morálne dobrým a zlým myslíme zhodu alebo nezhodu nášho konania s naším svedomím. Naproti tomu nadindividuálnu platnosť majú zasa mravné normy, ktoré považujeme za merítko mravnosti.“ (Azenbacher, 1991) Slušnosť a mravné konanie musí vyplývať z vnútorného presvedčenia a je spojené so slobodným, ale zároveň zodpovedným rozhodovaním.

Spravodlivosť je križovatkou, na ktorej sa stretávajú ekonomické, politické, finančné predstavy s predstavami o slobodnom pôsobení človeka, konaním podľa jeho svedomia a cítenia, s právami človeka na rovnosť a uplatnenie. „Spravodlivosť zo strany jednotlivca je snaha realizovať svoj cieľ v čo najväčšej slobode s minimálnymi prekážkami a schopnosť vyrovnáť sa s právami a slobodami druhých.“ (Taylor, 2001) Každé rozhodnutie človeka, ktoré zosobňuje jeho vnútorné cítenie a je výsledkom jeho voľby nám zaručuje vždy úspešné dovŕšenie projektu. Avšak každé rozhodnutie urobené s čistým svedomím a po zvážení všetkých možností, je ľahšie v prípade neúspechu prijať a niesť následky spolu so zodpovednosťou. Uvažovať o dôsledkoch, počítať s následkami, predvídať možné komplikácie, to všetko je súčasťou čestného a spravodlivého rozhodovania v podnikaní i v živote. Firma, ktorá sa riadi týmito normami sa jasne hlási k etickému princípu podnikania. „Individuálne rozhodovanie a adekvátne konanie v profesijnej podnikateľskej činnosti je ovplyvnené nielen vedomostnou úrovňou podnikateľa, ale aj systémom jeho subjektívnych hodnôt, postojmi a motívmi. Celková hodnotová orientácia sa utvára počas života, na základe skúseností. Arzenál jeho hodnôt je často najdôležitejším momentom v procese rozhodovania v jeho podnikateľskej činnosti.“ (Remišová, 1999)

Dodržiavanie princípov spravodlivosti je cestou upevňovania a budovania dôvery. Pre manažéra existujú dva dôvody prečo sa správať spravodlivo. Prvým je chovať sa čestne, pretože je to pre neho jednoducho samozrejmosťou. Druhým dôvodom je možnosť sankcií, pokút alebo dokonca súdnych sporov v prípade nekorektnosti. Je to praktická filozofia pre rozhodovanie podnikateľa ako sa zachovať v reálnej situácii. Je to vždy o jeho morálnych hodnotách, prioritách a ich posudzovaní ľuďmi, ktorých reprezentuje. Dôraz na spravodlivosť v rozhodovaní je najviac viditeľný v situáciách a obchodných transakciách, pri ktorých je podnikateľ verejne viditeľný alebo verejnosť priamo zastupuje. „Morálka nie je vecou vkusu, je to veľmi potrebné avšak nevítané obmedzenie, ktoré nám hovorí, ktoré z vecí, ktoré by sme radi robili robiť nesmieme ak máme udržať poriadok, od ktorého závisí prežitie väčšiny z nás. Predstava, že morálka je nástroj k tomu, aby sme dosiahli to čo si prajeme, je úplne chybná.“ (Háyek, 2005) Môžeme sa pýtať, čo ovplyvňuje slušnosť v spoločnosti. Prečo kladieme taký dôraz na jej dodržiavanie? Bola slušnosť prioritou aj v našej minulosti? História nás učí, že spravodlivosť bola vždy viac-menej cieľom všetkých spoločenských usporiadaní. V našej nie tak veľmi dávnej minulosti, bola spravodlivosť povýšená na akúsi métu, ku ktorej mali prístup len tí vyvolení. Bola to éra komunistických pohlavárov. Oni akoby mali patent na spravodlivosť. Len oni určovali čo je pre každého z nás správne, čo je čestné a čo spravodlivé. Štát mal patent na všetko. Každá iniciatíva zo strany občanov bola potláčaná, dokonca až podozrivá. Čo bolo spravodlivé a čo nie určoval režim. Takéto rozhodovanie zbavovalo občanov zodpovednosti za posudzovanie vlastných skutkov, potláčali sa staré hodnoty a morálne postoje. Z tohto dôvodu sa stala pasivita občanov súčasťou systému.

Po príchode nežnej revolúcie sme začali stále častejšie hovoriť o morálke, spravodlivosti a rovnosti šancí. Mnohí sme nechápali ako začať v tomto duchu nanovo rozmýšľať, boli sme však nadšení myšlienkou, že budeme môcť rozhodovať sami o sebe, že poctivosť a spravodlivosť bude od teraz zákonom podnikania, že korupcia bude potrestaná a nekalé praktiky firiem nebudú tolerované, dokonca, že takéto firmy budú navždy vylúčené z podnikateľského prostredia. Opak sa však stal pravdou. Privatizácia podnikov, predaj za korunu, tunelovanie, korupcia, zneužívanie právomocí sa stalo súčasťou našej reality. Možno práve preto, že spoločnosť začína otvorene kritizovať takéto praktiky a vyjadruje stále hlasnejšie svoje znechutenie, firmy, ktorým naozaj záleží na dobrej povesti začínajú klásť dôraz na dodržiavanie etických a morálnych noriem pri svojej podnikateľskej činnosti. „Logika podnikateľa je taká, že si platí drahých expertov, ktorí mu ukazujú medzery zákona a ako ich využiť vo svoj prospech, t.j. podniku ušetriť peniaze.

Z hľadiska ekonomickej racionality sa správa ekonomicky, t.j. správne. Podnikateľ sa pohybuje v rámci platnej legislatívy. Je teda záležitosťou vládnych a zákonodarných orgánov, aby dbali na kvalitu zákonov.“ (Remišová, 1999)

### **1.3 Spravodlivosť vo vzťahu zamestnávateľ – zamestnanec**

„Konaj tak, aby si vo svojej osobe i v osobe každého iného človeka používal človeka len ako účel a nikdy nie ako prostriedok.“ (Kant, 1784)

Človek je mysliaca ľudská bytosť so svojimi kladmi i záporami. K jeho prednostiam patrí schopnosť reagovať na okolité prostredie, vycítiť drobné nuansy chovania ľudí okolo seba a prispôbiť tomu svoje správanie.

Základným predpokladom kvalitného vzťahu medzi zamestnávateľom a zamestnancom je schopnosť vedieť zaobchádzať s ľuďmi. Tento cieľ sleduje jedinú. Obojstranné výhodné podmienky. Kvalitný pracovník je základom prosperity firmy. V novodobej ekonomike patrí schopnosť vybrať si tých najkvalitnejších zamestnancov, k dôležitým prioritám firmy. Kvalitná pracovná sila však nie je až tak bežným javom, a preto majú takýto zamestnanci na trhu práce vysokú hodnotu. Nábor nových síl sa zameriava na talentovaných ľudí, ochotných pracovať s vysokým nasadením a motiváciou pre ich získanie býva spravidla predovšetkým finančné ohodnotenie. Oveľa častejšie sa dnes však stretávame s tým, že peniaze nie sú nevyhnutne tým najdôležitejším pri výbere zamestnania. Zamestnanci ktorí majú v úmysle venovať svoj čas, svoje schopnosti, vedomosti či zručnosti danej organizácii, chcú mať istotu, že táto organizácia zastáva rovnaké hodnoty ako oni sami. Chcú si byť istí, že nebudú pracovať pre firmu, ktorá nedodržiava etické princípy slušnosti a mravnosti. „Mravný zákon je založený na rešpektovaní existencii druhej bytosti, na uznaní dôstojnosti človeka ako takého, pričom takéto uznanie nie je determinované ničím zmyslovým a empirickým. Mravný zákon je v nás, každý človek vie rozlíšiť, čo je čistá mravnosť a čo je nemravné. Úlohu kritéria mravnosti plní svedomie, ale predpisuje ho človek rozumom.“ (Remišová, 1999) Základnou úlohou vo vzťahu zamestnávateľ – zamestnanec je objasniť, čo presne sa od zamestnanca očakáva, teda jeho pracovnú náplň, očakávaný výkon a individuálnu zodpovednosť. Je nutné s ním zaobchádzať s rešpektom, ktorý mu patrí ako ľudskej individualite a nie ako s ľahko nahraditeľným predmetom.

Vzájomná úcta a porozumenie sú nesmierne dôležité pre vznik dobrého pracovného vzťahu. Ak sme so zamestnancom spokojní, je treba dať mu najavo, že jeho prácu oceňujeme, vážime si ju. Pre zamestnanca je spätná väzba nesmierne dôležitá. Určite si

kladie otázky. Ako vykonávam svoju prácu? Je so mnou vedenie spokojné? Môžem sa zlepšiť? Častokrát však spätná väzba môže byť aj negatívna. Aj v takom prípade musíme dať zamestnancovi jasne najavo naše výhrady hneď v začiatku, pretože vtedy to ešte nevníma ako kritiku a má tendenciu sa zlepšovať. Naproti tomu, ak kritika príde oneskorene má zväčša za následok frustráciu zamestnanca, pocit zbytočnosti a teda aj zníženú motiváciu práce. (Kupkovič 2003)

Spravodlivosť vo vzťahu k zamestnancom sa firmy snažia presadzovať zavádzaním vnútorných pravidiel. V nich sa pre zamestnancov deklarujú určité morálne princípy správania sa, zásady slušnosti vo vzájomných vzťahoch na pracovisku, ako aj vo vzťahoch k externým spolupracovníkom firmy – dodávateľom. Ide o etické a teda morálne správanie sa voči zamestnávateľom tým, že zamestnanci nebudú prezrádzať údaje o vnútorných praktikách firmy, podmienkach uzatvárania transakcií, cenách tovarov a budú poskytovať všetky informácie pravdivo bez postranných výhod alebo sympatií. Pre zamestnanca je dôležité mať možnosť komunikácie priamo s vedením. Istota, že jeho nápady, pripomienky sa dostanú do správnych rúk a pomôžu pri riešení problému mu dávajú potrebnú motiváciu k ďalšej práci. „Konaj tak, aby maxima tvojej vôle mohla byť zároveň princípom všeobecného zákonodarstva.“ (Kant, 1784)

Jednou z úloh firmy je starať sa o svojich zamestnancov a vytvárať im príjemné pracovné prostredie. Firmy zabezpečujú pre svojich zamestnancov rôzne školiace programy na zvyšovanie kvalifikácie. Dobrý a perspektívny zamestnanec zasa očakáva nie len spravodlivé finančné ocenenie za svoju prácu, ale aj možnosť využívania benefitov firmy v programe zdravia, športu, možnosti rekreácie a podobne. Toto všetko je samozrejmosťou v prípade veľkých firiem, kde práva aj povinnosti zamestnancov sú presne dané. Iná situácia je však v podnikoch malých alebo stredných, kde hlavným záujmom podnikateľa je zarábanie peňazí – teda tvorba zisku a to za každú cenu. Deje sa tak hlavne v regiónoch s vysokou nezamestnanosťou, kde na jedno pracovné miesto je hneď niekoľko uchádzačov. V týchto prípadoch nemôžeme za žiadnych okolností hovoriť o spravodlivosti alebo morálke podnikateľov. Tí morálnejší sa snažia aspoň o aké také spravodlivé konanie voči zamestnancom napr. vyplácanie miezd podľa dohody, pravidelné odvádzanie odvodov a daní, trinásty plat. Mnohí zamestnanci však o niečom tak samozrejmom ako je vyplatenie mzdy za odvedenú prácu môžu iba snívať. O ďalších benefitoch ani nehovoríme. Bežnou praxou je takzvané prijímanie pracovníkov na dohodu (kvôli zníženým nákladom na odvody) alebo len zamestnancov na živnosť, ktorí si platia odvody sami a zamestnávateľ ich zamestná len na dobu, kedy ich potrebuje. Zvyšok času

majú vzhľadom na región problém zohnať prácu a tak sú doma a odvody si platia sami. „Tam, kde trvá súkromné vlastníctvo a kde všetci všetko merajú iba peniazmi, tam ťažko môže nastať, aby štát bol zriadením spravodlivým a prospešným. Nech by bolo bohatstva sebe viac, predsa len sa stane, že si ho medzi sebou rozdelí iba niekoľko jednotlivcov. Takže ostaným nebude ponechané nič.“ (More, 1978)

Absencia kontrolných mechanizmov štátu, ich nedokonalosť umožňuje niektorým podnikateľom využívať diery v zákonoch a obohacovať sa na úkor svojich zamestnancov. Takéto praktiky sa šíria ako lavína. Pokiaľ nebudú všetci podnikatelia prinútení dodržiavať rovnaké pravidlá, pokiaľ nebudú rešpektovať práva zamestnancov a pokiaľ bude stále zamestnávateľ ten, kto sám rozhoduje o tom, či nám za našu prácu vyplatí plnohodnotnú a zodpovedajúcu mzdu alebo budeme prácu vykonávať za minimálnu mzdu a zvyšok pôjde do jeho vrecka a pokiaľ budú existovať podnikatelia, pre ktorých sa stal zisk jediným cieľom, nemôžeme hovoriť o spravodlivosti v podnikaní, lebo bez zamestnanca by podnikanie neexistovalo. „Ak budú všetci vedieť, že rešpektujú etické maximy, zavládne medzi nimi dôvera. Vo väčších skupinách v štáte, či v hospodárstve sa možno nepriaznivej situácií vyhnúť vtedy, keď budú mať istotu, že aj ostaní dodržiavajú všeobecne platné morálne pravidlá. Ten kto má pocit, že len on sám dodržiava pravidlá čoskoro od nich upustí, hoci ich pokladá za správne.“ (Remišová, 1999)

#### **1.4 Spravodlivosť vo vzťahu podnikateľ – zákazník**

„Najskôr počúvajte, potom predávajte.“ (Carnegie)

Pre každú firmu je mimoriadne dôležité predať svoj tovar spotrebiteľovi, nech už je tovarom vec, nápad, myšlienka či služba. To nie je dôležité. Dôležité je ako priviesť zákazníka k tomu, aby produkt kúpil. Zvlášť v dnešnej dobe, keď ľudia častejšie obracajú eurá v peňaženke. Už nestačí mať len reklamu v televízii či rádiu. Podľa zverejnených údajov iba 14% zákazníkov verí takejto reklame. Zvykli sme si, že zavádzanie zákazníka sa stalo akýmsi „národným športom.“ Problémom sa reklama stáva vo chvíli, keď vzniká dilema, či to čo ponúka je vôbec možné a či podnikateľ a zadávateľ reklamy nemá v úmysle nepravdivo informovať alebo zatajovať niektoré skutočnosti zákazníkov. Ponúknutý tovar, či služba by nemal byť prezentovaný spôsobom, ktorý síce nie je zakázaný, ale útočí na city spotrebiteľa alebo podporuje zákazníka v jeho závislostiach (reklama na cigarety, alkohol). Ak sa zameriame na vzťah podnikateľ – zákazník (či už je zákazníkom firmy priamo spotrebiteľ alebo obchodný partner), základným kameňom tohto

vzťahu je dôvera. Býva zvykom, že prestížne spoločnosti skôr ako začnú uzatvárať zmluvy, dôkladne preveria referencie týkajúce sa svojho nového obchodného partnera. Čestnosť a spravodlivosť je základným predpokladom kvalitnej spolupráce. K negatívnym skúsenostiam podnikania, kedy spravodlivosť nemá hlavné slovo patrí eticko-ekonomická dilema vylepšovanie imidžu firmy, zatajovanie informácií o výrobkoch, či nepravdivá reklama. Firma ktorá nedbá o svoje dobré meno sa dobrovoľne anuluje zo zoznamu úspešných spoločností. Zavádzanie klientov, neuhradené faktúry za materiál, odvedenú prácu, či služby, patrí k nekalým praktikám podnikania. Manažéri spoločnosti neuvažujú o tom, že svojou nekorektnosťou spôsobujú ďalším firmám finančné problémy a často ich uvrhnú až do platobnej neschopnosti. „Základ spravodlivého konania musia mať však i vzťahy k ekonomickým partnerom, k zákazníkom, ale i k akcionárom a vôbec k všetkým zainteresovaným subjektom. Aj keď mnohé aktivity sa môžu považovať len za prejav etiky a bontónu, už samotný fakt, že podnik rešpektuje obyčaje a konvencie svedčí o etickej báze vzťahov smerom navonok.“ (Remišová, 1999)

Vzťahy spoločností a ich obchodných partnerov, čiže zákazníkov v súčasnosti prechádzajú mnohými zmenami. Čoraz častejšie sa preferuje vyberať si obchodného partnera na základe doporučení o jeho kvalitách, platobnej schopnosti, dodržiavaní termínov a dohôd. Takéto doporučenie sa dnes stáva záležitosťou prestíže. V podnikateľskom prostredí nie je núdza o firmy, ktoré ponúkajú svoje služby lacnejšie ako konkurencia a za výhodnejších podmienok. Často sa však ukáže, že morálna spôsobilosť firmy nie je zďaleka taká, ako bola prezentovaná. Nie každá spoločnosť jedná v dobrej viere v záujme zákazníka. Nie je ojedinelý ani prípad úniku dôverných firemných informácií tretím osobám. Zachovávať dôverné informácie o klientovi už dávno nie je iba povinnosťou bankového sektora. Nie je ničím výnimočným stretnúť sa v rámci zamestnancov spoločnosti s ochotou poskytnúť informácie komukoľvek, kto ich primerane ocení a tak poškodiť záujmy klienta spoločnosti. Môže sa tak diať formou darov či už finančných alebo skrytých v podobe pohostenia, uhradenia dovolenky alebo iných výhod. Preto prioritou firmy musí byť dôsledné vyberanie zamestnancov, ktorí prichádzajú do styku s dôvernými informáciami klientov. „Dobro a zlo nie sú od ľudskej vôle nezávislé veličiny. Naopak dobro a zlo sú výsledkom ľudského konania. Ak je to tak, potom k pojmom dobra a zla patrí ľudský postoj k nim: spôsob ich pochopenia ako veličiny, ktorá konštituuje ich význam a zmysel. Je to sféra ľudského konania, prostredníctvom ktorej možno hovoriť o dobre a zle a konštituovať tak svet dejín spoločnosti.“ (Kant, 1784)

Ak vezmeme do úvahy postoj zákazníkov, môžeme povedať, že veľa ľudí je presvedčených, že ak je porovnateľná cena aj kvalita tovaru či služby, vyberú si tovar podľa povesti firmy. Silné značky a ich produkty, sú všeobecne považované za stabilné a morálne pevné. Spoločnosť s politikou spravodlivého a korektného prístupu k zákazníkovi sa snaží zákazníka udržať, aby jeho spokojnosť bola zárukou vernosti značke či produktu. Nevyhnutne musí mať teda na zreteli starostlivosť o zákazníka aj po kúpe. Zabezpečiť kvalitný servis, systém reklamácií a ešte niečo... čo je špecifické len pre danú firmu.

Komunikácii so zákazníkom je nutné venovať mimoriadnu pozornosť, pretože ak má zákazník pocit, že spoločnosť je k nemu korektná nie len pri kúpe produktu, ale hlavne následne pri vybavovaní prípadných reklamácií či ďalších požiadaviek, vtedy je skutočne presvedčený o správnosti svojho rozhodnutia sa pre danú spoločnosť a nepochybne bude túto spoločnosť prezentovať ako spravodlivú a ústretovú voči zákazníkom aj v rámci svojho okolia priateľov a známych. Najlepšia reklama pre spoločnosť je totiž spokojný zákazník.

## **1.5 Korupcia ako problém v kontexte podnikania**

Korupcia ako spoločenský problém existuje od nepamäti. Je to problém politický morálny aj ekonomický, ktorý závažným spôsobom zasahuje do všetkých odvetví modernej spoločnosti. S týmto problémom bojovali takmer všetky spoločenské usporiadania v histórii, no žiadne z nich ho nedokázalo celkom vykoreniť. Pretrváva naďalej, pretože túžba človeka po ľahšom dosiahnutí svojho cieľa je stará ako ľudstvo samo. Človek vždy hľadal a bude hľadať možnosti ľahšej cesty. V štátoch, kde sa korupciu podarilo dostať pod kontrolu obyvateľstvo dosahuje vyššiu životnú úroveň a zabezpečenie spravodlivosti spolu s vymožitelnosťou práva je pomerne vysoké. V prípade štátov, kde korupcia dosiahla svojho vrcholu je situácia úplne odlišná. Korupčné správanie je tu na dennom poriadku. Bez úplatku nefunguje žiadna oblasť verejného života, životná úroveň obyvateľov je veľmi nízka, nefungujú ani základné služby, zdravotníctvo či sociálny systém pre bežných občanov neexistuje. Obyvateľstvo sa tu delí na bohaté a chudobné. Odstrániť korupciu neznamena len odstránenie nespravodlivosti ako takej, je to v prvom rade nutnosť odstránenia závažnej prekážky na ceste k prosperite spoločnosti. Korupcia je často spájaná s demokraciou. Čím je spoločnosť demokratickejšia, tým je ťažšie jej členov skorumpovať. (Dolista 2006)



Korupcia v podnikaní býva častejšie zameraná na súkromný sektor. Aj v ňom sú však oblasti, kde štát určitými prostriedkami vykonáva dozor nad aktivitami spoločnosti v súkromnom vlastníctve. Ide o napr. o poisťovne, stavebné sporiteľne, doplnkové dôchodkové spoločnosti, rôzne investičné fondy a podobne. Ďalej sa jedná o organizácie v súkromných rukách, ale s účasťou štátu napr. telekomunikácie, či energetika. Do tohto zoznamu patrí aj zdravotníctvo, ktoré síce nie je vlastnené štátnymi inštitúciami, ale súkromným sektorom tvoreným viacerými zložkami poskytovania zdravotnej starostlivosti. Štát však reguluje určité pravidlá podnikania v tomto odbore, ako cenotvorbu liekov, odborný dohľad nad kvalitou poskytovanej zdravotnej starostlivosti a podobne. Samostatnú kapitolu v zozname spoločností, v ktorých dozoruje štát súkromné firmy a ich zákazky je stavebníctvo. Ide o najväčšie odvetvie, v ktorom práve štátne zákazky zohrávajú dôležitú úlohu. ([www.transparency.sk](http://www.transparency.sk), 09.11.2010)

Podstatou korupcie je využitie osobnej moci ku vlastnému prospechu. Nejde len o zlyhanie štátu ako takého, korupcia spôsobuje problémy v celom odvetví ekonomického hospodárstva. Narúša vzťahy medzi obchodnými partnermi, likviduje objektívnosť hospodárskej súťaže vzhľadom na to, že pod vplyvom korupcie je možné zvýhodňovať jednu firmu pred druhou.

Korupcia sa delí na veľkú a malú. Veľká korupcia sa týka vysokých štátnych predstaviteľov ako aj popredných predstaviteľov verejného, politického alebo spoločenského života spoločnosti. Veľká korupcia je zväčša chápaná ako sprenevera verejných zdrojov, zneužitie právomoci verejného činiteľa pri zabezpečovaní lukratívnych zákazok a podobne. V súvislosti s veľkou korupciou ide o vysoké sumy peňazí a je bezpochyby veľmi výhodná. Naproti tomu malá korupcia – korupcia v bežnom živote, zasahuje do každodenného života obyčajných ľudí. Je tak masívne rozšírená, že nepochybne minimálne raz zasiahla do života každého dospelého jedinca. Stretávame sa s ňou v zdravotníctve, školstve, na úradoch, na polícii, skrátka všade tam, kde očakávame určitú výhodu ako adekvátnu službu k poskytnutému úplatku. V prípade malej korupcie ide o nepomerne nižšie sumy poskytnutých úplatkov. Nie vždy sa jedná o finančný úplatok, môže ísť o formu vecného daru alebo protislužby. „Pokiaľ korupcia v rôznych formách prenikne do celej spoločnosti, nejde už iba o zlyhanie jednotlivcov, ale o zlyhanie inštitúcií ako celku. V takom prípade dané inštitúcie buď absentujú, alebo sú nespoľahlivé a neúčinné a korupcia sa tak ľahko stáva trvalou súčasťou celého spoločenského systému. Ide o hlbokú deformáciu, ktorej konečnou obeťou sa stáva jednoduchý občan.“ (Klusoň, 2002)

Spravodlivosť v podnikaní ako základný princíp spravodlivého konania podnikateľa na jednej strane by mal ísť spoločnou cestou so spravodlivým jednaním jeho obchodných partnerov na strane druhej. Nie vždy je tento princíp naplnený. Slušnosť, morálka, dodržiavanie daného slova sú súčasťou dobrých medziľudských vzťahov a to predovšetkým v oblasti podnikania, kde dôvera a korektnosť sú základné princípy spolupráce. „Ak má byť podnikanie nie len efektívne, ale i čestné, musí sa riadiť nie len legislatívou, ekonomickými poznatkami, ale aj etickými normami a to vo všetkých rovinách hospodárskeho života t.j. medzinárodných ekonomických vzťahoch, národnom hospodárstve krajín, v podnikoch, vo firmách, štátnych i súkromných inštitúciách, aj v individuálnom rozhodovaní a regulovaní správania všetkých jednotlivcov v hospodárskej sfére. Súčasné predstavy o humanizme a tolerantnom spolunažívaní zostanú len nostalgickou piesňou, vzdušným zámkom pokiaľ tieto princípy nepreniknú do ekonomického života.“ (Remišová, 1999) Ak sa máme zamerať na korupciu pri získavaní zákazok najväčšou mierou sa na nej zúčastňuje práve štátny sektor, verejná správa a miestna samospráva. Všetky úrady v správe štátu sú podľa prieskumov verejnej mienky vysoko korupčné. A to nehovoríme o drobnej korupcii pri získavaní drobných výhod, ale o oveľa nebezpečnejšej forme korupcie, kde ide o nakladanie s majetkom a financiami v správe štátu, obce alebo o majetok spoločnosti, kde štát je vlastníkom podielu. V takýchto prípadoch ide obyčajne o veľmi lukratívne zákazky s vysokým podielom pridelovaných financií a teda záujem zo strany podnikateľov býva značný. „Podnikateľ je osoba, ktorá vytvára bohatstvo aj pre ostatných ľudí, hľadá najlepšie možné využívanie zdrojov a v znižovanie strát a vytvára pracovné príležitosti na ktorých sa ostatní radi podieľajú.“ (Kupkovič, 1985)

Na verejné zákazky musí byť zo zákona vypísaný konkurz na verejné obstarávanie a výhercom by sa mala stať firma ponúkajúca najvýhodnejšie podmienky a ceny. Lenže žijeme na Slovensku, kde tvrdenie, ktoré vyzerá na prvý pohľad úplne jasne a zrozumiteľne, také zďaleka byť nemusí. Dôkazom toho je množstvo sťažností uchádzačov konkurzov o nedodržaní pravidiel, o dodatočných zmenách podmienok, o úniku informácií a podobne. Z toho jasne vyplýva, že s transparentnosťou na Slovensku to nebude až také jednoznačné. (Dolista, 2006)

Mnohí podnikatelia sa sťažujú na nekompetentnosť úradníkov, na ich nedostatočnú erudovanosť a orientáciu v problémoch, ktoré by mali z pozície svojej funkcie ovládať. Tak sa stáva bežným javom, že podnikateľ prichádza na úrad raz, dvakrát, trikrát kvôli vybaveniu tej istej záležitosti a nekonečne prebujnelá byrokracia si stále vyžaduje nové

a nové potvrdenia, overenia, pečiatky. Práve kvôli neprehľadným a jasne nedefinovaným podmienkam, zložitým procedúram, nekonečnému množstvu schvaľovacích úkonov pri získavaní rozhodnutí a povolení, je možnosť subjektívneho rozhodovania daného úradníka mimoriadne veľká a teda je ideálne prostredie pre vznik korupcie práve za účelom urýchlenia vybavenia požadovaných písomností a podobne. „Viesť úspešný boj proti korupcii iba nástrojmi trestného práva nie je možné. Napriek tomu musí existovať účinný nástroj prevencie v podobe hrozby uloženia trestu za spáchanie takéhoto trestného činu rovnako ako dostatočné technické a personálne vybavenie orgánov v trestnom konaní, aby boli tieto trestné činy odhaľované čo najčastejšie.“ ([www.transparency.sk](http://www.transparency.sk), 09.11.2010)

Korupcia vyvoláva diskriminačné konanie. Jej úspech je závislý od veľkosti poskytnutého úplatku. Firma, ktorá nemá k dispozícii dostatočné množstvo voľných finančných prostriedkov, prípadne začínajúca firma, je z tohto procesu vopred vylúčená. Vlastníci a majitelia firiem sú konfrontovaní s korupciou oveľa častejšie, ako výkonní riaditelia firiem. Dôvodom je pravdepodobne fakt, že vlastník firmy má na rozdiel od riaditeľa priamy prístup k firemným financiám bez nutnosti zdôvodňovania ich použitia. Ku korupcii najčastejšie dochádza vo vzťahu štát – súkromný podnikateľ, kde záujmom podnikateľa je získať pre svoju spoločnosť konkrétne výhody. Prostredie netransparentnosti, kde riziko odhalenia nie je také vysoké ako získané výhody, je prirodzeným lákadlom korupčného konania. Zameranie sa len na tvorbu zisku, predovšetkým, ak ide o zisk poškodzujúci charakter človeka, je konanie nemorálne. Trh vždy oddelí životaschopné spoločnosti od neúspešných, pretože práve trh preferuje priority ako iniciatíva, schopnosť prispôsobenia sa potrebám trhu, schopnosť riskovať alebo jedinečnosť ponuky, no predovšetkým morálnu bezúhonnosť spoločnosti. Korupčné praktiky predstavujú nie len neprípustný prejav konania podnikateľa z morálneho hľadiska, ale v právnom kontexte je to trestný čin so všetkými jeho dôsledkami. ([www.transparency.sk](http://www.transparency.sk), 09.11.2010)

## **2. CIELE PRÁCE**

### **2.1 Cieľ prieskumu**

Cieľom nášho prieskumu je identifikovať postoje a reálne skúsenosti podnikateľov s korupciou na Slovensku. Zaujímal nás názor reálnych ľudí v reálnom prostredí, kde teória o tom, ako by podnikanie malo fungovať je konfrontovaná s realitou. Ide o kontroverznú tému, nakoľko takmer každý človek sa vo svojom živote stretol s korupciou v miere celkom malej, či väčšej. Ľudia drobné pozornosti často nevnímajú ako korupciu, ale iba ako vyjadrenie spokojnosti s vybavením žiadosti, uprednostnením poradia, alebo len dobrou vôľou úradníka. Tak sme si na tieto drobnosti zvykli, že sa stali súčasťou našej reality a pripadá nám takmer neslušné ísť na úrad či k lekárovi s prázdnyimi rukami. Ak sú toto počiatkové prejavy korupcie, chceli sme svojím výskumom zistiť, ako sa k tejto otázke stavajú podnikatelia. Sú tými, ktorí sami úplatok ako protihodnotu úspechu ponúknu, alebo sú tí, ktorí sú o úplatok priamo požiadaní?

### **2.2 Prieskumné otázky**

- ✓ oboznámiť sa s názorom podnikateľov na problém korupcie na Slovensku
- ✓ zistiť čo ovplyvňuje úspech podnikania na Slovensku
- ✓ preskúmať vplyv korupcie na verejné obstarávanie
- ✓ zhodnotiť pôsobenie korupcie v jednotlivých odvetviach života
- ✓ zistiť, aký majú podnikatelia na Slovensku názor na proti korupčné metódy

### **2.3 Premenné**

- ✓ v prieskume sa vyskytujú štyri premenné, vek, pohlavie, vzdelanie a dĺžka aktívneho podnikania

### 3.METODIKA PRÁCE A METÓDY SKÚMANIA

#### 3.1 Metódy zberu dát

Prieskum sme vypracovali na základe dotazníka, ktorý obsahoval 18 otázok . V dotazníku boli použité uzatvorené, polo uzatvorené a otvorené otázky a dotazník bol spracovaný kvalitatívnou a kvantitatívnou metódou.

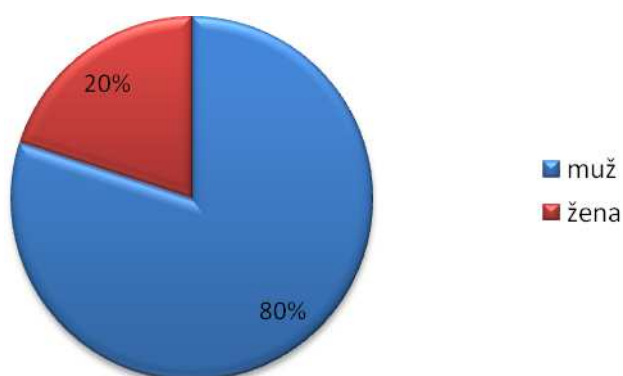
#### 3.2 Metódy vyhodnotenia a implementácie výsledkov

- ✓ výsledky prieskumu sme spracovali pomocou programu Excel s vyhodnotením v grafickej podobe

#### 3.3 Výber a charakteristika prieskumného súboru

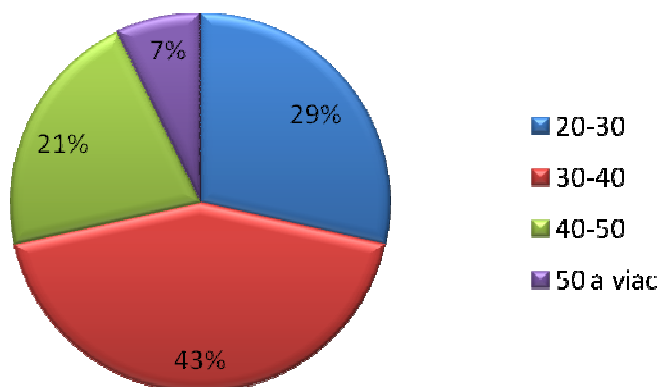
- ✓ s dotazníkom sme osobne navštívili 70 vybraných podnikateľov, rôzneho veku, vzdelania, oboch pohlaví, s rôznou dĺžkou aktívneho podnikania
- ✓ podnikateľov zaradených do prieskumu sme oslovili na základe našich predošlých pracovných kontaktov

**Graf 1: Účast' respondentov v prieskume**



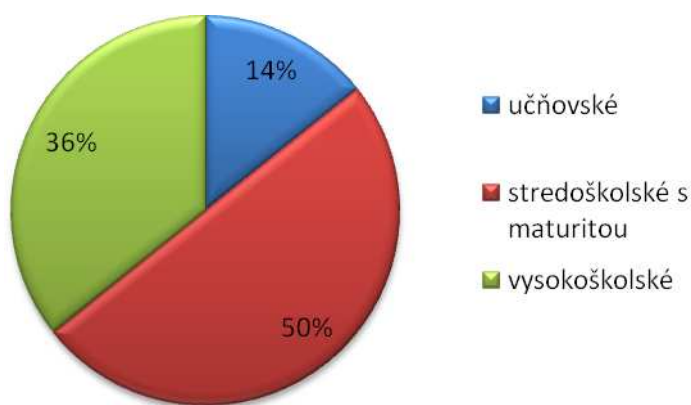
Po vyhodnotení tejto otázky sme zistili, že väčšie zastúpenie v prieskume mali muži 56 (80%), zvyšných 14 (20%) tvorili ženy.

**Graf 2: Vek respondentov**



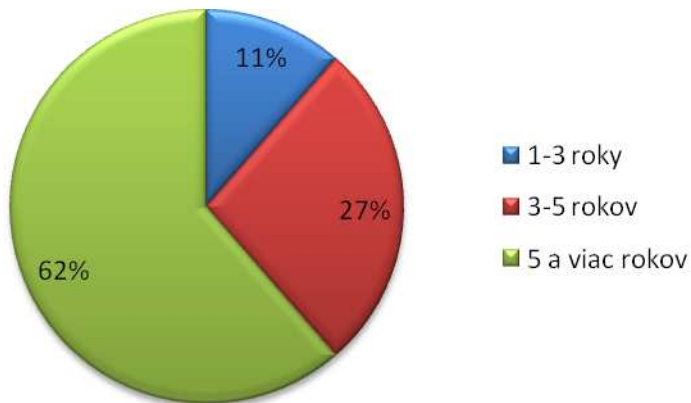
Po zosumarizovaní odpovedí sme zistili, že najväčšiu časť tvorilo 35 respondentov (50%) vo veku od 40-50 rokov. Druhú najpočetnejšiu skupinu tvorilo 20 respondentov (29%) vo veku 30-40 rokov, potom nasledovali respondenti vo veku 20-30 rokov, ktorých bolo 10 (14%) a najmenej respondentov sa na prieskume zúčastnilo vo veku 50 a viac, iba 5 respondentov (7%).

**Graf 3: Vzdelanie respondentov**



Najväčšie zastúpenie na prieskume mali 35 respondenti (50%) s ukončeným stredoškolským vzdelaním s maturitou. Vysokoškolsky vzdelaných respondentov bolo 25 (36%) a učňovské vzdelanie mali 10 respondenti (14%).

**Graf 4: Počet rokov aktívneho podnikania**



Na základe tejto otázky sme chceli zistiť koľko rokov sa už respondenti venujú podnikaniu. Najviac 41 respondentov (59%) podniká 5 - 10 rokov, 19 respondentov (27%) podniká už viac ako 10 rokov a 10 respondentov (14%) podniká 1 - 5 rokov.

### **3.4 Časový plán prieskumu**

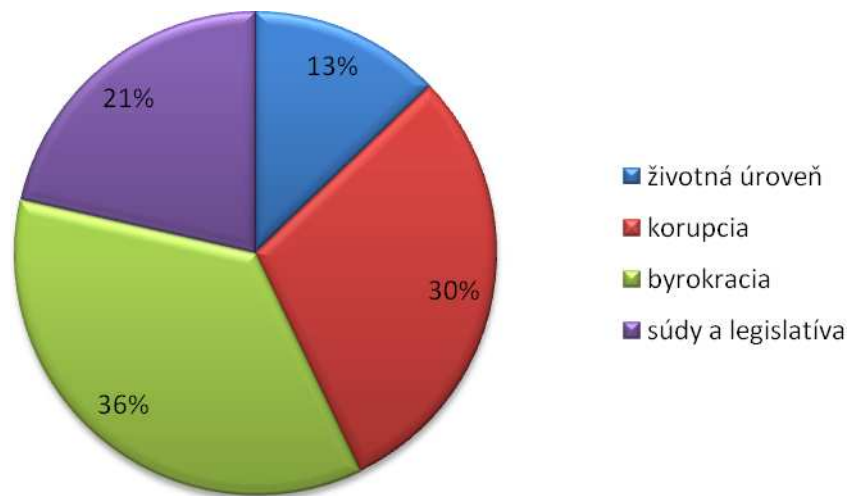
- ✓ prvou fázou nášho prieskumu bol zber a spracovanie rôznych odborných literárnych publikácií a informácií dostupných na internete
- ✓ zo získaných informácií sme si stanovili cieľ prieskumu
- ✓ v rámci danej problematiky sme sformulovali prieskumné otázky a zostavili dotazník
- ✓ prieskum sme realizovali v mesiacoch september – október 2010
- ✓ návratnosť vyplneného dotazníka bola 100%
- ✓ získané údaje sme spracovali do číselných a percentuálnych údajov a vyjadrili v grafickej podobe

## 4. VÝSLEDKY PRIESKUMU A DISKUSIA

### 4.1 Analýza výsledkov prieskumu

Spracovanie otázok z dotazníka v nasledovnom poradí a s vyhodnotením odpovedí v grafickej podobe:

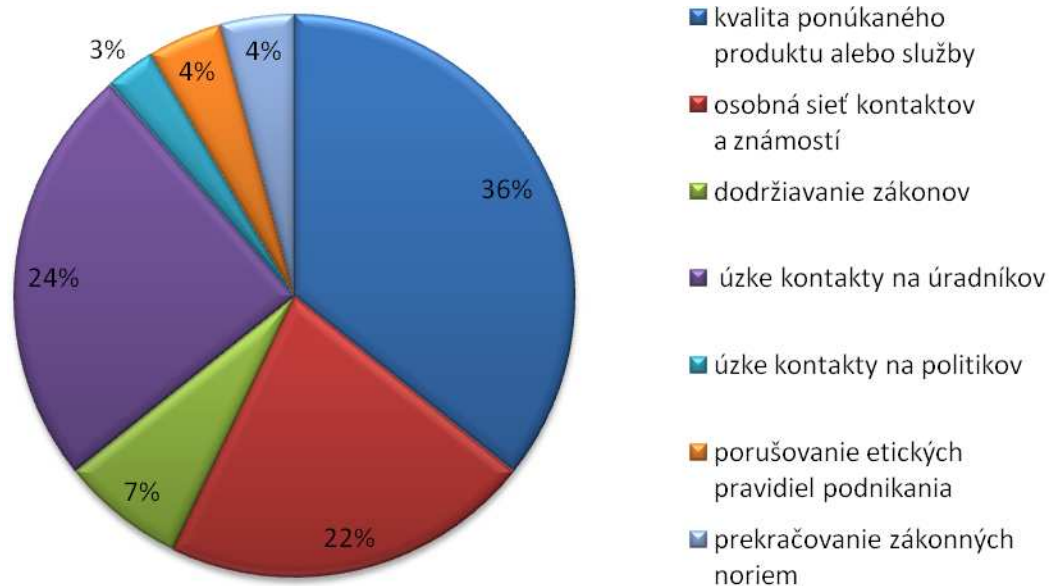
**Graf 5: Najproblémovšie oblasti verejného života v SR**



Nami oslovení respondenti vnímajú ako najzávažnejší problém Slovenska byrokráciu, označilo ju 25 respondentov (39%), na druhom mieste sa umiestnila korupcia, túto možnosť označilo 21 respondentov (32%), tretím najzávažnejším problémom sú podľa 15 respondentov (21%) súdy a legislatíva a štvrtým najzávažnejším problémom je podľa 9 respondentov (13%) životná úroveň.

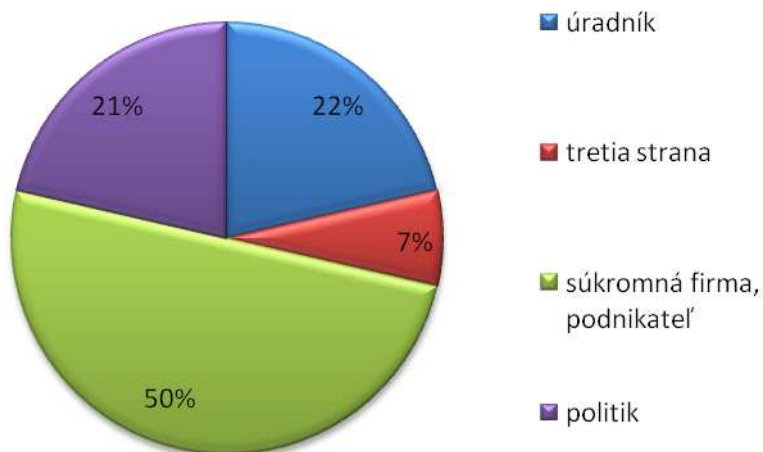


**Graf 6: Skutočnosti dôležité pre úspech v podnikaní**



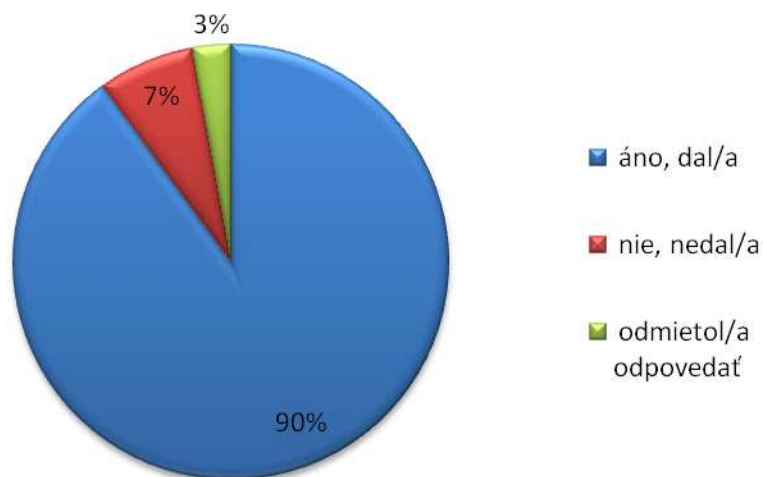
Pre 25 respondentov (36%) je najdôležitejšia kvalita ponúkaného produktu alebo služby, 17 respondentov (22%) potrebuje k úspešnému podnikaniu úzke kontakty na úradníkov, 15 respondentom (22%) stačí osobná sieť známostí a kontaktov. Len 5 respondentov (7%) uviedlo dodržiavanie zákonov ako dôležitú skutočnosť pri podnikaní. 3 respondenti (4%) si myslia, že dôležitou skutočnosťou pre dosiahnutie úspechu v podnikaní je porušovanie etických pravidiel a rovnaký počet respondentov si myslí, že je to prekračovanie zákonných noriem. Len 2 respondenti (3%) považujú za dôležitú skutočnosť pri podnikaní úzke kontakty na politikov.

**Graf 7: Iniciátor korupčného správania**



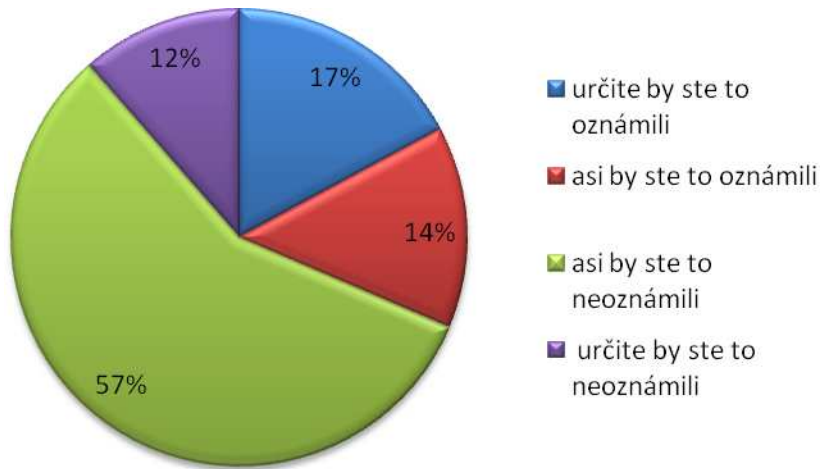
Zo všetkých oslovených respondentov 35 (49%) uviedlo, že hlavným iniciátorom korupčného správania je samotný podnikateľ, 16 respondentov (23%) si myslí, že sú to úradníci, 15 respondentov (21%) označilo za hlavného iniciátora korupčného správania politikov a 5 respondentov (7%) je toho názoru, že hlavným iniciátorom korupčného správania je tretia strana.

**Graf 8: Ponúknuť úplatku pracovníkovi vo verejných službách formou daru, protislužby alebo peňazí**



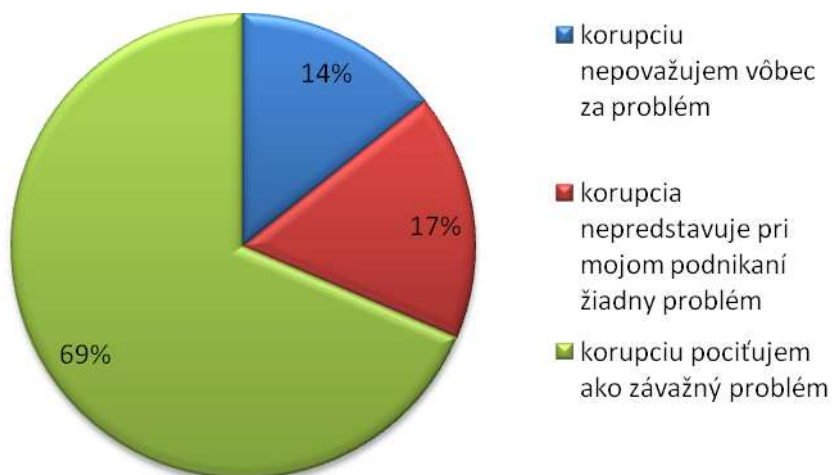
Z tohto grafu jasne vyplýva že väčšina, 63 respondentov (90%) sa už stretla s korupciou vo verejných službách. Len 5 z opýtaných respondentov (7%) sa vyjadrili, že úplatok nikdy nedali a 2 respondenti (3%) odmietli na túto otázku odpovedať

**Graf 9: Informovanie polície o korupčnom správaní**



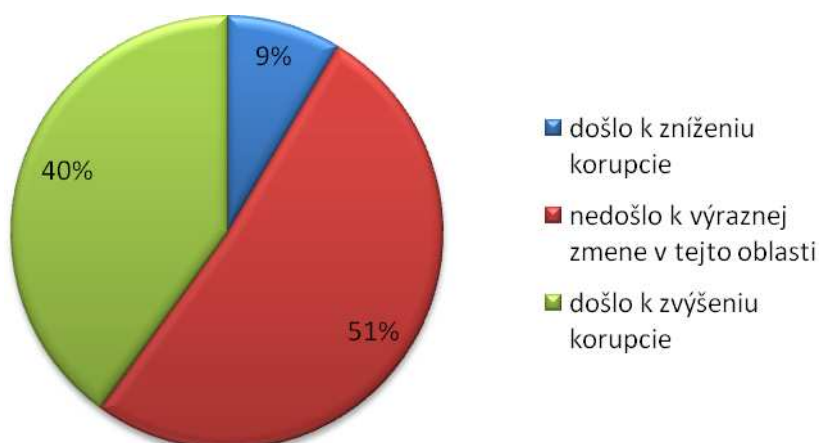
Na Grafe je zrejmé, že až 40 respondentov (57%) by neoznámili prípad korupcie ak by sa s ním stretli. Iba 12 respondentov (17%) by sa určite obrátilo na políciu, 10 respondentov (14%) by to možno oznámili na políciu a 8 respondentov (12%) by určite prípad korupcie neoznámili na políciu.

**Graf 10: Vnímanie korupcie pri podnikaní**



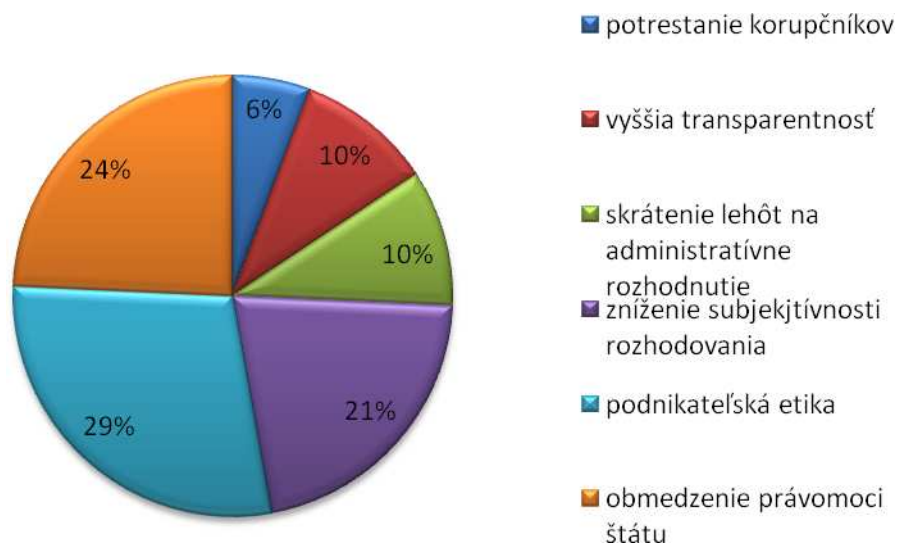
Podľa údajov z grafu môžeme usúdiť že 48 respondentov (69%) považuje korupciu za závažný problém, iba 12 respondentov (17%) nepovažuje korupciu za žiadny problém pri svojom podnikaní a 10 respondentov (14%) nepovažuje korupciu za vôbec žiadny problém.

**Graf 11: Vývoj korupcie na Slovensku**



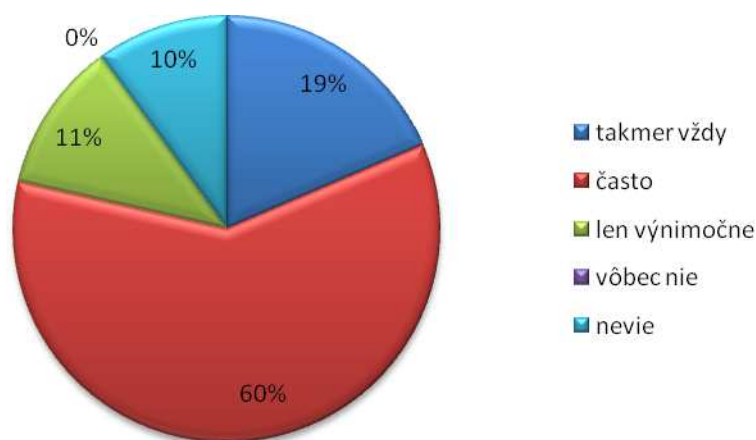
Väčšina, 36 respondentov (51%) si myslí, že v oblasti korupcie v posledných rokoch nedošlo k žiadnej zmene, 28 respondentov (40%) má pocit, že v poslednom období došlo ešte k zvýšeniu korupcie a iba 6 respondentov (9%) zaznamenalo pokles korupcie v posledných rokoch.

**Graf 12: Obmedzenie korupcie v podnikateľskom sektore**



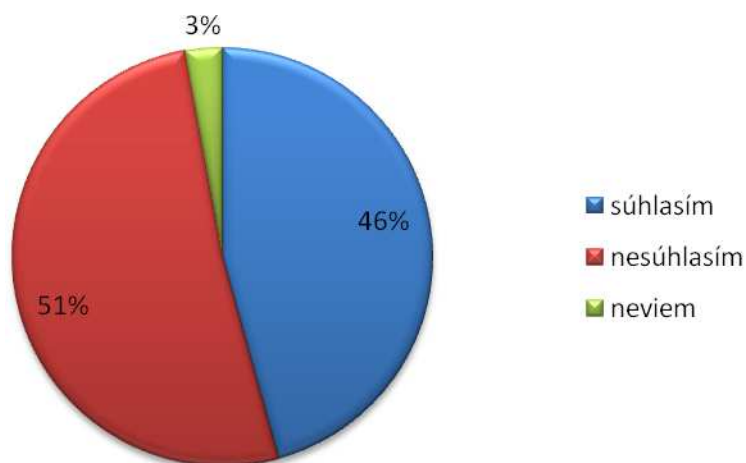
Podľa názoru respondentov by najviac prispelo k obmedzeniu korupcie etické správanie pri podnikaní, myslí si to 20 respondentov (29%), 17 respondentov (24%) si myslí, že by stačilo obmedziť právomoci štátu, 15 respondentov (21%) označilo zníženie subjektívnosti rozhodovania, 7 respondentov (10%) označilo skrátenie lehôt na administratívne rozhodnutie, 5 respondenti (7%) sú toho názoru, že by pomohla vyššia transparentnosť a 4 respondenti (6%) by videli cestu v potrestaní korupčníkov.

**Graf 13: Korupčné správanie v procese verejného obstarávania**



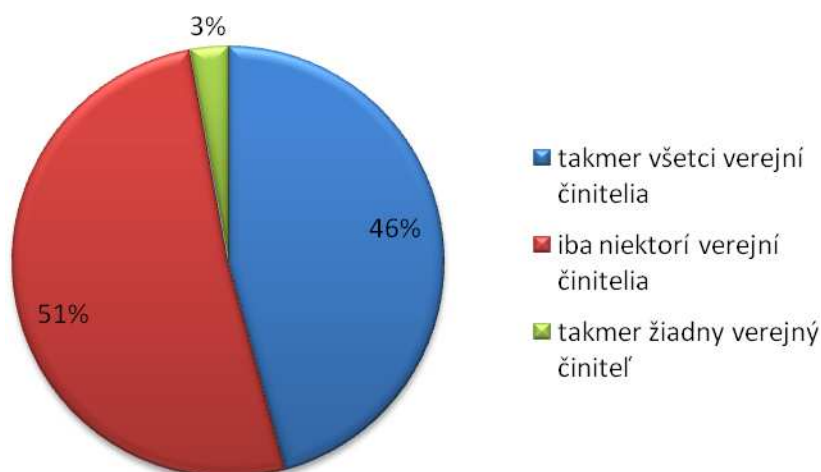
Pri tejto otázke si väčšina, 42 respondentov (60%) si myslí, že v procese verejného obstarávania dochádza často ku korupčnému správaniu, 13 respondentov (19%) udáva, že takmer vždy, 8 respondentov (11%) si myslí, že len výnimočne a 7 respondentov (11%) sa nevedelo k tejto otázke vyjadriť. Možnosť vôbec nie, neoznačil žiadny z respondentov.

**Graf 14: Úspešnosť polície v odhaľovaní korupcie na Slovensku je v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ dostatočujúca.**



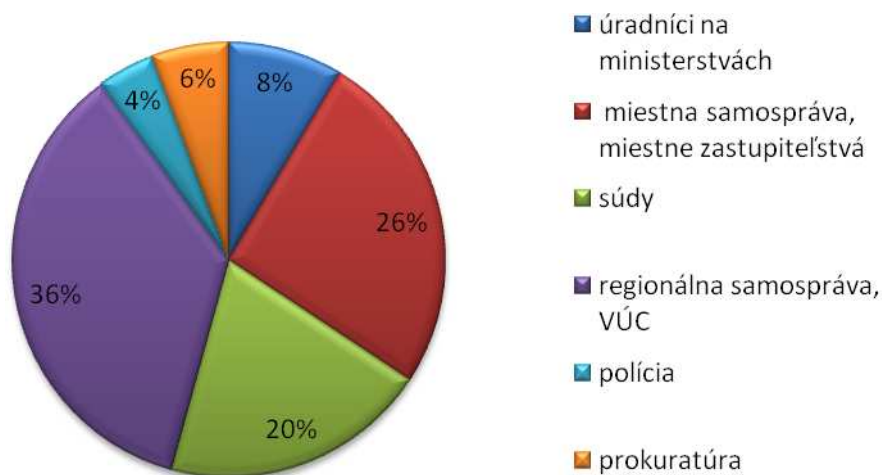
S týmto názorom nesúhlasí 36 respondentov (51%), 32 respondentov (46%) s týmto názorom súhlasí a 2 respondenti (3%) na túto otázku nevedeli odpovedať.

**Graf 15: Verejní činitelia uprednostňujú osobné záujmy na úkor verejných**



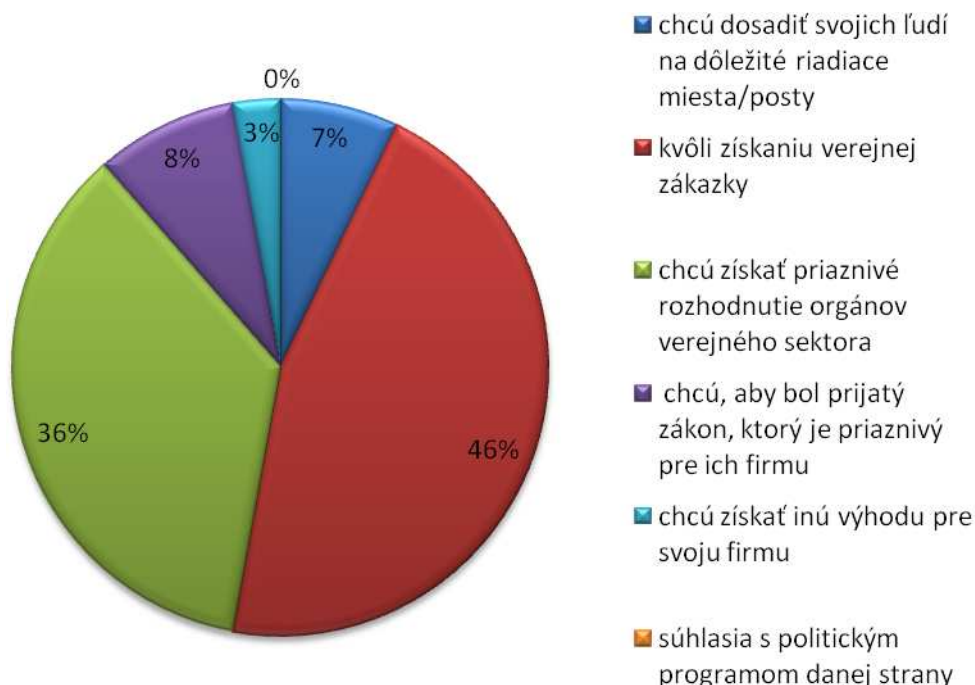
Väčšina, 36 respondentov (51%) zastáva názor, že iba niektorí verejní činitelia uprednostňujú svoje záujmy na úkor verejných, 32 respondentov (46%) zastáva názor, že takmer všetci verejní činitelia uprednostňujú svoje záujmy na úkor verejných a iba 2 respondenti (3%) označili, že takmer žiadny verejný činiteľ neuprednostňuje svoje záujmy na úkor verejných.

**Graf 16: Inštitúcie, v ktorých sa uprednostňujú osobné záujmy na úkor verejných**



25 respondentov (36%) zastáva názor, že najčastejšou inštitúciou, kde sa uprednostňujú osobné záujmy na úkor verejných je regionálna samospráva resp. VÚC, 18 respondentov (26%) označilo miestnu samosprávu, miestne zastupiteľstvá, 14 respondentov (20%) označilo súdy, 6 respondentov (8%) označilo úradníkov na ministerstvách, 4 respondenti (6%) prokuratúru a 3 respondenti označili políciu.

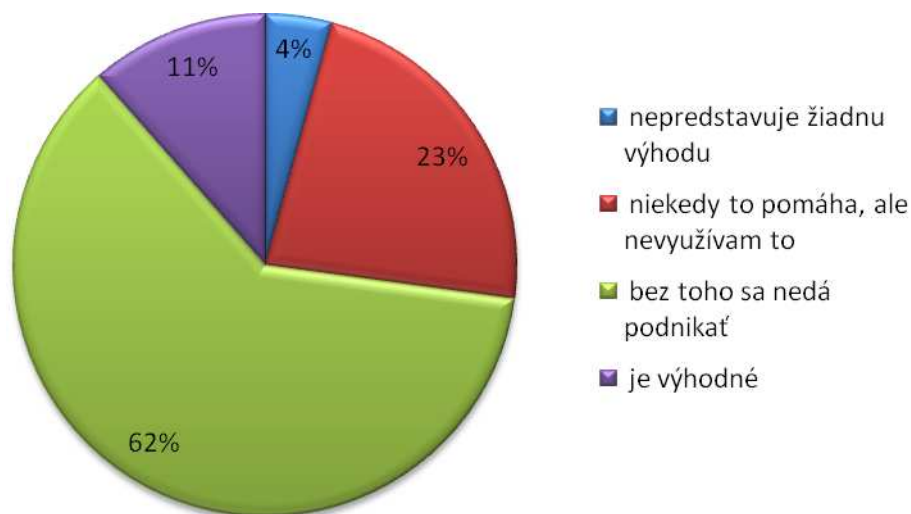
**Graf 17: Finančná podpora politických strán firmami**



Z tohto grafu jednoznačne vyplýva, že väčšina respondentov podporuje politické strany preto, aby na základe toho získali nejaké výhody. 32 respondentov (46%) si myslí, že to robia kvôli získaniu verejnej zákazky, 25 respondentov (36%) zastáva názor, že to robia preto, aby získali priaznivé rozhodnutie orgánov verejného sektora, 6 respondentov (8%) si myslí, že firmy podporujú politické strany iba preto, aby bol prijatý zákon, ktorý je priaznivý pre ich firmu, 5 respondentov (7%) si myslí, že to robia iba preto, lebo chcú dosadiť svojich ľudí na dôležité riadiace miesta a 2 respondenti si myslia, že chcú získať inú výhodu pre svoju firmu. Možnosť súhlasia s politickým programom danej strany neoznačil žiadny respondent.



**Graf 18: Výhody vyplývajúce zo zapojenia sa do klientelistickej siete**



Z grafu jasne vyplýva že až 43 respondentov (62%) zastáva názor, že bez zapojenia sa do klientelistickej siete sa nedá podnikat, 16 respondentov (23%) si myslí, že by to niekedy mohlo pomôcť, ale nevyužíva to, 8 respondentov (11%) je toho názoru, že je to jednoznačne výhodné a 3 respondenti (4%) si myslia, že to nepredstavuje žiadnu výhodu.

#### **4.2 Zhrnutie výsledkov prieskumu**

Prieskumu sa zúčastnili podnikatelia, ktorí majú svoje aktivity prevažne v rámci Prešovského kraja. Najpočetnejšiu skupinu tvorili muži vo veku 30 až 40 rokov so stredoškolským vzdelaním ukončeným maturitou. Z pohľadu opýtaných podnikateľov patrí medzi najzávažnejšie problémy Slovenska otázka byrokracie a korupcie. Podnikatelia pri svojej činnosti na tento problém narážajú dnes a denne. Je to nikdy nekončiaci proces.

Byrokracia sa na našich úradoch rozrástla do enormnej veľkosti a zasiahla každý kúsok administratívy. Podnikatelia poukazovali na veľkú neprehľadnosť, nejednotnosť pravidiel a zlú organizáciu práce. Veľkou nevýhodou, na ktorú podnikatelia ďalej upozorňovali, je vzájomná neprepojenosť počítačových systémov jednotlivých štátnych organizácií čo by v prípade zavedenia tohto systému mohlo značne odbúrať veľké množstvo administratívy a urýchliť tým celý schvaľovací proces. Prepojenie sietí štátnej správy by mohlo obmedziť



dôvod na korumpovanie úradníkov v súvislosti s administratívou. Ako ďalší problém bola uvedená nedôvera voči súdom a legislatíve. Veľkým problémom, s ktorým sa podnikatelia potykajú sú súdne príehy, nestabilita zákonov. Podnikateľ pri svojich dlhodobých aktivitách nemá záruku, že s každým novým vládny úradníkom sa nebudú meniť aj zákonné podmienky podnikania. Úspech znamená zisk a každá spoločnosť je závislá od tvorby primeraného zisku. Úspech firmy je závislý od atraktivity získaných zakázok.

Kvalita ponúkaného tovaru je prioritou pre väčšinu respondentov. Nezanedbateľná časť podnikateľov však potrebuje pre svoj úspech získanie kvalitnej zákazky, z ktorej následne firma profituje. Spôsob získania zákazky je vzhľadom na podmienky slovenského trhu často podmienený dobrými kontaktami na úradníkov alebo kvalitnou klientelistickou sieťou. Ako vidno istá malá vzorka podnikateľov sa pri dosiahnutí úspechu nevyhýba ani obchádzaniu zákonov či neetickému jednaniu. Na otázku, kto býva väčšinou iniciátorom korupčného správania, až 49 respondentov uviedlo, že ide o samotného podnikateľa. Z týchto zistení vyplýva, že korupciu vytvárajú vo veľkej miere už samotní podnikatelia tým, že úplatok priamo ponúknu v presvedčení, že budú úspešní. Toto presvedčenie pravdepodobne vyplýva z ich skúseností, kedy mali možnosť presvedčiť sa o fungovaní takéhoto správania a priaznivej odozve úradníka. Ďalšia časť respondentov 16% uviedla, že iniciátorom korupcie boli úradníci, ktorí sami naznačovali, že pri poskytnutí „všimného“ by sa veci mohli dať do pohybu, prípadne by mohol úradník prižmúriť oko pri posudzovaní záležitostí. Takmer štvrtina respondentov označila ako iniciátora politikov, či tretiu stranu. Prepojenie súkromného podnikateľského sektora s politickými stranami nie je nikde vo svete nezvyčajnou záležitosťou. Ide však o to, aby toto prepojenie bolo transparentné a nevznikalo podozrenie z korupcie ako spôsob získavania obojstranných výhod. Je evidentné, že korupcia skutočne prestúpila celou spoločnosťou. 90% podnikateľov vyjadrilo názor, že bez dania úplatku sa nedá dostať k rôznym štátnym dotáciám, výberovým konaniam, informáciám a že bez korupcie je takmer nemožné zvíťaziť v nejakom tendry, či vyhrať zákazku. Je to všeobecne rozšírený názor s ktorým sa stotožňuje drvivá väčšina oslovených podnikateľov. Na otázku či by respondenti oznámili korupčné správanie na polícii, by až 57% tieto skutočnosti neoznámili. Iba 17% opýtaných udáva, že by takéto správanie určite oznámilo. Z uvedených informácií je zrejmé, že dôvera občanov voči polícii a orgánom činným v trestnom konaní je minimálna. Podnikatelia si zvykli, že pomoc zo strany polície v prípade oznámenia korupčného konania nie je zaručená. Políciu pokladajú za jednu z organizácií, v ktorých sa korupcia taktiež rozrastá a nie je záruka, že prípadné oznámenie by sa neotočilo naopak – proti

oznamovateľovi. Medzi podnikateľmi panuje obava z možného ohrozenia ich bezpečnosti alebo prosperity ich firmy. Väčšina prípadov korupcie z tohto dôvodu nie je ani oznámená ani vyšetovaná. Na otázku či vnímate korupciu ako problém podnikania väčšina respondentov 69% v našej prieskumnej vzorke znovu potvrdila závažnosť korupcie ako celospoločenského problému. Podnikatelia a korupcia sa vyslovujú jedným dychom a heslo „dať úplatok sa oplatí“ podnikatelia začínajú chápať ako nevyhnutnú daň z podnikania, ako súčasť podnikateľských praktík a nutné zlo, ktoré síce nie je morálne, ale zabezpečí im úspech a zisk. Nebezpečenstvo tohto názoru spočíva v tom, že sa pomaly usadzuje v podvedomí konania ľudí a časom môže nastať situácia, kedy korupciu ako takú nebudú vnímať ako závažný problém, ale len ako drobnú nepríjemnosť. Môže sa totiž zvýšiť tolerancia ľudí voči takémuto správaniu.

Podnikatelia, ktorí sa v podnikateľskom prostredí pohybujú už niekoľko rokov prezentujú názor, že v oblasti korupcie nezaznamenali žiadne výrazné zmeny a ak áno, tak k horšiemu. Iba malá časť respondentov vyjadrila názor, že korupcia ustupuje. Je teda zjavné, že protikorupčné opatrenia štátu sú neúčinné, možno aj z toho dôvodu, že činy výrazne zaostávajú za slovami a sľubmi. V otázke čo by pomohlo obmedziť korupciu v podnikaní, sme dospeli k názoru, že obmedzenie korupcie je cieľom každej demokratickej spoločnosti. 29% našich respondentov si myslí, že najviac by pomohlo zavedenie etického správania sa do podnikateľskej praxe. Neostáva nám, len s nimi súhlasiť, musíme však pripomenúť, že etické zásady je potrebné zavádzať celospoločensky. Obmedzenie právomoci štátu a zníženie subjektívneho rozhodovania by uprednostnila ďalšia vzorka respondentov. V tomto prípade by bolo zrejme nutné urobiť zásadné zmeny v organizácii štátnej správy a spresniť pravidlá a podmienky, aby sa priestor na subjektívne posudzovanie zúžil na minimum a rozhodovali by len objektívne a presne určené kritéria. Pri otázke či je pri procese verejného obstarávania prítomná korupcia sa opäť potvrdil názor o spojitosti korupcie a verejného obstarávania. Väčšina opýtaných je presvedčená, že vo verejnom obstarávaní nehrá hlavnú úlohu kvalita, cena a ponúknutý projekt, ale klientelizmus a úplatky. Tvrdenie, že úspešnosť v odhaľovaní korupcie na Slovensku je dostatočná, potvrdilo iba 46% respondentov. Slovensko je v medzinárodných prieskumoch dlhodobo pokladané za jednu z najkorupčnejších krajín v rámci bývalého východného bloku aj európskej únie. Je to závažné konštatovanie a malo by byť prioritou vlády Slovenskej republiky zvýšiť účinnosť protikorupčných opatrení. Naši respondenti opäť potvrdili svoje negatívne skúsenosti s korupčným správaním a skutočnosť, že úspešnosť polície Slovenskej republiky v odhaľovaní korupčného

jednania, je dostatočná si myslí menej ako polovica opýtaných. Už samotný tento fakt je závažným dôvodom na zamyslenie sa aká je dôvera občanov voči štátnym inštitúciám.

V ďalšej otázke sa znovu stretávame s názorom, že osobný záujem je vysoko nadradený záumu verejnému. Skúsenosti našich respondentov naznačujú, že ak má verejný činiteľ možnosť za poskytnutú službu získať províziu, vo väčšine prípadov ju využije. Z inštitúcií, ktoré majú možnosť vyťažiť osobný zisk na úkor verejného záujmu, to sú znova orgány verejnej, štátnej správy alebo miestnej samosprávy. Ide o inštitúcie, ktoré by mali byť nestranné, starať sa o celospoločenské blaho, zabezpečovať zvelaďovanie a rozvoj regiónov, miest a obcí, ktoré spravujú a narábať s verejnými financiami v súlade s etickými princípmi.

Prieskum ďalej potvrdil úzke prepojenie firiem na politické strany. Najviac podnikateľov si myslí, že sa tak deje z dôvodu získavania verejných zákazok alebo z dôvodu ovplyvnenia priaznivého rozhodnutia orgánov verejnej správy alebo chcú pomocou tohto prepojenia s politickou stranou presadiť zákon prospešný ich podnikaniu. Tento politický lobing je v slovenskom prostredí veľmi obľúbený a aj rozšírený. Posledná otázka sa týkala výhodnosti zapojenia firmy do klientelistickej siete. Klientelistická sieť je silné spoločenstvo. Väčšina respondentov si uvedomuje, že je veľmi ťažké zapojiť sa do úspešného podnikania bez možnosti zapojenia sa do tejto siete. Najlepšie zákazky sa pridávajú v rámci tejto skupiny a ak ide o zákazku mimoriadne výhodnú je takmer nemožné sa bez takejto podpory o ňu úspešne uchádzať. Je to len ďalšie potvrdenie nášho predpokladu o rozšírení korupcie na Slovensku.

### **4.3 Diskusia**

Spravodlivosť v podnikaní sa nedá oddeliť od spravodlivosti spoločenskej. Kontakt bežného podnikateľa s orgánmi miestnej samosprávy je podľa prieskumu takmer vždy poznačený stretom s korupciou. Zaujímavým zistením pre nás bolo, že veľké percento podnikateľov automaticky úplatok poskytovalo, už pri prvom kontakte s úradníkmi. Nešlo vždy o finančný úplatok, ale aj o rôzne „pozornosti.“ Hodnota sa vždy odvíjala od výšky priority vybavovanej záležitosti. Získali sme dojem, že ide o „tiché“ dorozumievanie medzi oboma stranami, kde nie sú potrebné žiadne vysvetlenia, obe strany vedia vopred, čo sa od nich očakáva. „Zo štúdie OECD o etike vyplýva, že k najzávažnejším problémom etiky a spravodlivosti vo verejnej správe dochádza práve vtedy, keď dôjde k priamemu kontaktu súkromného sektora a verejného sektora a vtedy sú zisťované najčastejšie prípady

korupcie.“ (Vidláková, 2002) Zistenie, že ľudia veľmi citlivo reagujú na korupciu okolo seba nás neprekvapilo. Každý z nás v bežnom živote pociťuje úpadok morálky, tolerancie a slušného chovania. Mení sa zaužívaný rebríček hodnôt a ľudia sa voči sebe správajú veľmi agresívne, reagujú neadekvátne a toto chovanie prenášajú aj do svojich vzťahov, či už osobných alebo pracovných. Každý chce všetko hneď a za akúkoľvek cenu. Média nás neustále zásobujú množstvom rôznych správ o korupčných škandáloch, podvodoch, nekonečných kauzách a málokedy sú vinníci potrestaní a spravodlivosti je učinené zadosť. Nesmie nás prekvapovať fakt, že v kontexte takýchto správ ľudia nadobudnú istotu, že dodržiavať pravidlá a zákony nie je nutné, ak sa nájde medzera v zákone treba ju využiť, ak sa dá získať príspevok od štátu, hoci aj podvodom, netreba váhať. Čo na tom, že je to neetické? „Veď tak koná každý.“ Takéto praktiky nie sú ničím výnimočným ani v podnikateľskom prostredí. Len veľmi malé percento našich respondentov usúdilo, že korupcia ustupuje. Väčšina opýtaných sa s ňou naučila žiť. Museli sa prispôbiť daným podmienkam, inak by ako majitelia firiem neprežili. Potvrdil sa predpoklad, že v najväčšej miere korupčného správania sa dochádza práve pri zákazkách zadávaných štátom. Ako veľký problém vidia podnikatelia netransparentnosť týchto aktivít. Mnohých taktiež odrádza príliš častá zmena pravidiel a zákonov, keďže z dlhodobého hľadiska podnikateľských aktivít je to veľmi neštandardný spôsob. Podnikateľ sa nemôže spoliehať, že podmienky, ktoré platili pri zadávaní zákazky budú platiť aj v priebehu jej plnenia. Vyvoláva to pocit neistoty a neprehľadnosti. „Tak ako je nemožné neochutnať med alebo jed, ktorý dáme na špičku jazyka, tak je pre tých ktorý pracujú s verejnými prostriedkami nemožné neochutnať aspoň trochu z bohatstva kráľa.“ (Rawls, 1971)

Ďalším závažným zistením bola nedôvera voči polícii a celému systému legislatívy a súdnictva. Prekvapila nás najmä odpoveď na otázku týkajúcu sa oznámenia korupčného správania. Respondenti uviedli, že by s najväčšou pravdepodobnosťou neoznámili takéto zistenie. Ako dôvod uviedli v rozhovore obavy o svoju osobnú bezpečnosť a ďalšie podnikateľské aktivity a že by ich podnikateľské okolie paradoxne mohlo vnímať ako nekorektných. Vyjadrili názor, že úspešnosť vyšetrenia a postihu oznámenej osoby, či firmy je značne otázna vzhľadom na časté prepojenie takýchto firiem práve s trestnoprávnymi orgánmi. Znamená to obrovskú nedôveru voči systému spravodlivosti štátu a jeho zložkám. „Ak chceme túto situáciu posudzovať naozaj spravodlivo musíme priznať, že v hospodárskom živote je dostatočne veľký priestor na neetické správanie, pretože neexistuje mechanizmus, ktorý by jednoznačne zaručil, kontroloval a sankcionoval neetické správanie jedného subjektu proti druhému. Keďže také faktory ako bezohľadné

presadzovanie zisku, nerešpektovanie ľudských práv, korupcia sú dnes realitou, vzniká potreba takého morálneho priestoru, kde by sa tieto javy obmedzili na minimum.“ (Remišová, 1999)

#### 4.4 Návrhy a odporúčania pre prax

Zo záverov prieskumu vyplýva naliehavá potreba riešenia problému korupcie. Jednou z možností, ako znížiť korupciu je zavedenie princípov etického správania. V poslednom čase sa v celospoločenskom meradle ozýva stále najliehavejšie zavádzať normy morálky a slušnosti do kódexov firiem a spoločnosti. Takýto kódex zahŕňa morálne princípy záväzné pre všetkých zamestnancov spoločnosti, ktorá takýto kódex prijíma. Definuje osobné postoje k morálnosti, čestnosti a spravodlivosti a vyžaduje dodržiavanie týchto princípov pri výkone povolania. Garantuje dôveryhodnosť spoločnosti všetkým jej členom i obchodným partnerom. Aby bolo použitie kódexu účelné, musí byť vyriešená otázka postihu v prípade jeho nedodržania. „Na jednej strane je nevyhnutné, aby porušenie etického kódexu bolo sankcionované, pretože bez sankcií by etický kódex stratil záväznosť, na druhej strane filozofia koncipovania kódexu bola založená na tom, že každý človek má právo na to, aby sa kvôli nejakému jeho konaniu ktoré sa považuje v kódexe za nesprávne, nelikvidovala jeho osobnosť.“ (Nechala, 2006 )

Boj s korupciou, je boj na dlhé trate. Zabezpečiť spravodlivosť v procese podnikania vyžaduje celospoločenské zmeny. Bezpodmienečnou nutnosťou je zvýšená aktivita štátu v prístupe k proti korupčným opatreniam, v sprehladnení podmienok verejných zákazok. Je nevyhnutné tlačiť na politikov a predstaviteľov štátu, aby začali aktívne pripravovať nástroje k zamedzeniu takýchto praktík a hlavne ich zavádzanie do praxe. V rámci verejných zákazok je nutná kontrola verejnosti spôsobom, ktorý bude laickej verejnosti zrozumiteľný. Zverejňovanie zmlúv, použitia verejných financií, údaje o majetkových priznaniach, o verejnom obstarávaní, financovaní politických strán, výročné správy, rozhodnutia o pridelených verejných zákazkach aj so zdôvodnením rozhodnutia, to všetko sú údaje, ktoré môžu byť formou internetu sprístupnené širokej verejnosti.

Občania často pociťujú neistotu pri riešení problému stretu s korupciou. Mnohí rezignujú, vzdajú sa. Množstvo dobrých a kvalitných firiem sa ruší z dôvodu straty zákazok, neschopnosti konkurovať veľkým spoločnostiam. Dôsledkom toho je rastúca pochybnosť o vlastných kvalitách, ale aj nedôvera k politickému systému, vládnucej politickej strane a štátu ako takému. Je podstatné učiť ľudí ako sa brániť pred korupciou.

Zmierenie sa so situáciou – rezignácia neprinesie spoločnosti žiadny prospech. Je potrebné vytvoriť kvalitné pravidlá, ktoré budú obsahovať morálne a etické zásady chovania. Požiadavka zaradiť etickú výchovu do škôl má zaručiť výchovu mladej generácie od detstva až po dospelosť so zameraním na hodnotové chápanie života, viac na duchovno ako na materiálnu stránku a tým vštepovať spravodlivé cítenie a čestnosť konania do bežného života každého jednotlivca. Len tak je možné zmeniť myslenie a cítenie ľudí so zmyslom pre pravdu a ozajstné hodnoty. Potom možno raz budeme mať spravodlivú a hodnotovo orientovanú spoločnosť. „Považujeme za veľmi dôležité vedieť rozoznávať, akými morálnymi princípmi sa riadime, aké princípy používame pri zdôvodňovaní svojich morálnych skutkoch.“ (Remišová, 1999)

## ZÁVER

V bakalárskej práci sme sa zmerali na otázku spravodlivého podnikania. Ide o mimoriadne aktuálnu tému, ktorá priťahuje pozornosť veľkej časti populácie nie len na Slovensku. V posledných rokoch sa stále častejšie kladie dôraz na zavádzanie pravidiel spravodlivosti a slušnosti do vnútro firemných štruktúr. Tieto pravidlá sú zhrnuté do takzvaných etických kódexov firiem. Spravodlivosť prináša firme lepšie hospodárske výsledky v tom prípade, ak proklamuje svoju morálnosť, zásadovosť a etický prístup k riešeniu problémov. Hlavne s prienikom firiem na zahraničné trhy, kde sú tieto normy samozrejmosťou už niekoľko rokov, vyvstáva nutnosť ich zavedenia u nás. Dnes už našťastie väčšina manažérov pochopila, že to nie je novodobý výmysel, ale že zavedenie etických pravidiel vo veľkej miere prispieva k zdravému prostrediu firmy a jej pozitívnemu imidžu. Podnikateľská spravodlivosť v sebe zahŕňa dodržiavanie takých princípov, ktoré už vopred vylučujú možnosť podvodu, prezentovania nepravdivých informácií, korupcie, krádeže či zlého úmyslu. Sú to zásady považované za základ spravodlivého podnikania bez dodržiavania ktorých by sa táto činnosť ani nemala vykonávať. V tomto kontexte má morálka prednosť pred podnikateľskými aktivitami. Poctivosť sa rovná pravde a práve pri uzatváraní obchodných vzťahov sa bez poctivého prístupu a obojstrannej dôvery nezaobídeme.

Žiadna firma nie je izolovaná. Jej fungovanie ovplyvňujú mnohé vonkajšie faktory života spoločnosti. Ak tieto faktory pôsobia na podnikanie silne negatívne je pravdepodobné, že sa zdeformuje aj podnikateľské prostredie. Podnikatelia často hľadajú nedokonalosť v zákonoch (čo v našej legislatívne nie je problém), spoliehajú sa na liknavosť súdnictva alebo nejasnosti vo formulácii zákonov. Firma obvinená z korupcie je všeobecne pokladaná za nemorálnu a mediálne pranierovaná na verejnosti. Bolo by však na mieste zamyslieť sa nad príčinou neetického správania sa firmy. Súčasný stav spoločnosti nie je práve ústretový voči spravodlivému a čestnému konaniu. Každodenne sme zahlcovaní správami o úplatnosti úradníkov štátnej správy, miestnych samospráv či ministerstiev. Je reálne, aby sme v tomto korupčnom prostredí žiadali podnikateľov o striktné dodržiavanie zásad spravodlivého konania? Nejde nám o ospravedlňovanie takýchto praktík. Snažíme sa len poukázať na súčasnú situáciu. Je to ako boj s veternými mlynmi. Spravodlivosť má väčšinou zakryté oči aj uši. Takmer všetci podnikatelia, ktorých sme oslovili v našom prieskume pokladajú súčasnú situáciu v podnikaní za veľmi náročnú, neprehľadnú a vysoko korupčnú. Proti korupcii sa v štátnych inštitúciách síce zavádzajú

rôzne proti korupčné opatrenia, ich účinnosť a efektivita ostáva však otázna. Aj za tým sebe dokonalejším programom stojí vždy človek a ten ak chce, spôsob si nájde. Jedným s účinným prostriedkov na zníženie korupcie a zavedenie spravodlivejších podmienok do podnikania sa javí kontrola, kontrola a ešte raz kontrola.

V prostredí trhového hospodárstva predstavuje etika základnú normu pre čestnosť a korektné vzťahy. Použitie týchto noriem v rámci vnútorných štruktúr podniku sa podieľa na kvalite medziľudských vzťahov, upevňuje súdržnosť v rámci spoločnosti a prináša lepšie pracovné výsledky. Ak je celková atmosféra spoločnosti pokojná a nekonfliktná zamestnanci sú výkonnejší a dosahujú lepšie pracovné výsledky. Spokojný zamestnanec prispieva veľkou mierou k úspešnému fungovaniu firmy.

V závere tejto bakalárskej práce môžeme konštatovať, že spravodlivosť v kontexte podnikania na Slovensku čaká ešte dlhá cesta. Ostáva nám len veriť, že na konci cesty našich podnikateľov nebude len tvorba vlastného zisku, ale záujem na spoluvytváraní lepšej a spravodlivejšej budúcnosti pre naše nasledujúce generácie.



## ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

- ADAIR, J. 1980. *Management and morality*. New York: Basic Books 1980. 189 s.  
ISBN 0566022419
- AZENBACHER, A. 2004. *Úvod do filozofie*. 2. vyd. Praha: Portal, 2004. 376 s.  
ISBN 80-7178-804-X
- DOLISTA, J. - JEŽEK, R. 2006. *Etika zaměstnance veřejné správy*. České Budějovice: KOPP, 2006. 122 s. ISBN 80-86708-20-9
- GAVORA, P. 2000. *Úvod do pedagogického výskumu*. Brno: CCP, 2000. 207 s.  
ISBN 80-85931-79-6
- KANT, I. 2004. *Základy metafyziky mravov*. Bratislava: Kalligram, 2004. 96 s.  
ISBN: 80-7149-635-9
- KLUSOŇ, V. 2000. *Instituce a odpovědnost*. Praha: VŠE, 2000. 319 s.  
ISBN 80-246-0722-0
- KUPKOVIČ, M. 2003. *Podnikové hospodárstvo*. Bratislava: Kalligram, 2003. 452 s.  
ISBN 80-88848-71-7
- MATES, P. - MATULA, M. 1999. *Kapitoly z dějin a teorie veřejné správy*. Praha: Karolinum, 1999. 121 s. ISBN 80-7079-407-0
- MORE, T. 1978. *Utopie*. Praha: Karolinum, 1978. 160 s. ISBN 185-32-6474-1
- NECHALA, P. – REMIŠOVÁ, A. – CSANYI, G. Protikorupčný manuál podnikateľ'a.  
dostupné na internete. <http://www.transparency.sk/vystupy/publikacie/>, 09.11.2010
- POMAHAČ, R. - VIDLÁKOVÁ, O. 2002. *Veřejná správa*. Praha: Karolinum, 2002.  
278 s. ISBN 80-7179-748-0
- RAWLS, J. 1995. *Teorie spravedlnosti*. Praha: Karolinum, 1995. 361 s.  
ISBN 80-85605-89-9
- REMIŠOVÁ, A. 1999. *Podnikatel'ská etika v praxi*. Bratislava: Ekonóm, 1999. 272 s.  
ISBN 80-88810-63-9
- SEDLÁK, M. 2007. *Podnikové hospodárstvo*. Bratislava: Ekonóm, 2007. 255 s.  
ISBN 978-80-8078-093-7
- SVOBODA, I. - SCHELLE, K. 2007. *Základy organizace veřejné správy*. Praha: Karolinum, 2007. 206 s. ISBN 80-239-8011-4
- TAYLOR, CH. 2002. *Zkoumání politiky uznání, Filosofie*. Praha: Galén, 2002. 183 s.  
ISBN 8070071613

## **Príloha č. 1**

### **Dotazník**

Vážená pani, Vážení pán,

dovoľte, aby som Vám poďakoval za spoluprácu a čas, ktorý venujete pri vyplňaní nasledujúceho dotazníka. Tento dotazník je anonymný a získané informácie budú použité ako podklad pri vypracovaní bakalárskej práce. Pri každej otázke prosím, označte odpoveď, ktorá Vám najviac vyhovuje.

#### **1. Pohlavie**

- a) muž
- b) žena

#### **2. Vek**

- a) 20-30
- b) 30-40
- c) 40-50
- d) 50 a viac

#### **3. Vzdelanie**

- a) učňovské
- b) stredoškolské s maturitou
- c) vysokoškolské

#### **4. Koľko rokov sa už aktívne venujete podnikaniu?**

- a) 1 -5 rokov
- b) 5 – 10 rokov
- c) 10 a viac rokov

**5. Ktorú oblasť verejného života považujete v SR za najproblémovejšiu?**

---

---

**6. Do akej miery považujete vybrané skutočnosti za dôležité pre úspech v podnikaní na Slovensku?**

- |   |  |
|---|--|
| a) kvalita ponúkaného produktu alebo služby | f) porušovanie etických pravidiel podnikania |
| b) osobná sieť kontaktov a známostí         | g) prekračovanie zákonných noriem            |
| c) dodržiavanie zákonov                     |  |
| d) úzke kontakty na úradníkov               |  |
| e) úzke kontakty na politikov               |  |

**7. Kto podľa Vás býva väčšinou iniciátorom korupčného správania?**

- |                  |               |
|------------------|---------------|
| a) úradník       | c) podnikateľ |
| b) tretia strana | d) politik    |

**8. Dali ste v priebehu posledných troch rokov úplatok či už formou daru, protislužby alebo peňazí pracovníkovi vo verejných službách?**

- a) áno, dal/a
- b) nie, nedal/a
- c) odmietol/a odpovedať

**9. Keby od Vás niekto pýtal úplatok alebo by ste vedeli o niekom, kto berie úplatky, nakoľko je pravdepodobné, že by ste to oznámili na políciu?**

- a) určite by ste to oznámili
- b) asi by ste to oznámili
- c) asi by ste to neoznámili
- d) určite by ste to neoznámili

**10. Vnímate korupciu ako problém pri Vašom podnikaní?**

- a) korupciu nepovažujem vôbec za problém
- b) korupcia nepredstavuje pri mojom podnikaní žiadny problém
- c) korupciu považujem ako závažný problém

**11. Zmenil sa podľa Vás vývoj korupcie na Slovensku?**

- a) došlo k zníženiu korupcie
- b) nedošlo k výraznej zmene v tejto oblasti
- c) došlo k zvýšeniu korupcie

**12. Čo by najviac pomohlo obmedziť korupciu v podnikateľskom sektore?**

- a) potrestanie korupčníkov
- b) vyššia transparentnosť
- c) skrátenie lehôt na administratívne rozhodnutie
- d) zníženie subjektívnosti rozhodovania
- e) podnikateľská spravodlivosť
- f) obmedzenie právomoci štátu

**13. Dochádza na Slovensku ku korupčnému správaniu v procese verejného obstarávania?**

- a) takmer vždy
- b) často
- c) len výnimočne
- d) vôbec nie
- e) nevie

**14. Úspešnosť polície v odhaľovaní korupcie na Slovensku je v porovnaní s ostatnými krajinami EÚ dostatočná.**

- a) súhlasím
- b) nesúhlasím
- c) neviem

**15. Uprednostňujú verejní činitelia osobné záujmy na úkor verejných**

- a) takmer všetci verejní činitelia
- b) iba niektorí verejní činitelia
- c) takmer žiadny verejný činiteľ

**16. V ktorých inštitúciách je najviac rozšírené uprednostňovanie osobných záujmov na úkor verejného záujmu?**

- a) úradníci na ministerstvách
- b) miestna samospráva, miestne zastupiteľstvá
- c) súdy
- d) regionálna samospráva, VÚC
- e) polícia
- f) prokuratúra

**17. Za akým cieľom finančne podporujú niektoré firmy politické strany na Slovensku?**

- a) chcú dosadiť svojich ľudí na dôležité riadiace miesta/posty
- b) kvôli získaniu verejnej zákazky
- c) chcú získať priaznivé rozhodnutie orgánov verejného sektora
- d) chcú, aby bol prijatý zákon, ktorý je priaznivý pre ich firmu
- e) chcú získať inú výhodu pre svoju firmu
- f) súhlasia s politickým programom danej strany

**18. Predstavuje pre Vás zapojenie do klientelistickej siete reálne výhody pri vykonávaní podnikateľskej činnosti?**

- a) nepredstavuje žiadnu výhodu
- b) niekedy to pomáha, ale nevyužívam to
- c) bez toho sa nedá podnikat'
- d) je výhodné

☺ *Ďakujeme veľmi pekne za vyplnenie dotazníka* ☺